

UNIVERZA V LJUBLJANI
Fakulteta za družbene vede

Sonja Grašič

Mentor: izr. prof. dr. Marjan Brezovšek

LOKALNA DEMOKRACIJA
NA KONKRETNEM PRIMERU OBČINE ORMOŽ

Diplomsko delo

Ljubljana, september 2003

KAZALO

1. UVOD	4
1.1. POJEM LOKALNE DEMOKRACIJE	4
1.2. RAZISKOVALNI CILJI IN METODE	5
2. OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV	7
2.1. LOKALNA SKUPNOST	7
2.2. LOKALNA SAMOUPRAVA	8
2.3. OBČINA KOT TEMELJNA OBLIKA LOKALNE SAMOUPRAVE V SLOVENIJI	10
3. OBČINA ORMOŽ	12
3.1. RAZVOJ LOKALNE SAMOUPRAVE PO DRUGI SVETOVNI VOJNI IN OBČINA ORMOŽ	12
3.2. USTANAVLJANJE OBČIN V NOVEM SISTEMU LOKALNE SAMOUPRAVE IN OBČINA ORMOŽ	15
3.3. OBČINA ORMOŽ DANES - PREBIVALSTVO, TERITORIJ IN NEKATERI GOSPODARSKI KAZALCI	17
4. LOKALNE VOLITVE	20
4.1. SPOLOŠNO O LOKALNIH VOLITVAH V SLOVENIJI	20
4.2. VOLITVE ČLANOV OBČINSKIH SVETOV OBČINE ORMOŽ	21
4.2.1. SPLOŠNO O OBČINSKEM SVETU OBČINE ORMOŽ	21
4.2.2. VOLILNI SISTEM IN VOLILNE ENOTE	22
4.2.3. PRIMER RAZDELITVE MANDATOV OBČINSKEGA SVETA	24
4.2.4. OBČINSKI VOLILNI ORGANI	27
5. PRIMERJALNA ANALIZA VOLITEV OBČINSKEGA SVETA V OBČINI ORMOŽ PO LETIH	30
5.1. PRIMERJALNA ANALIZA REZULTATOV STRANKARSKIH LIST	30
5.2. PRIMERJALNA ANALIZA REZULTATOV NESTRANKARSKIH LIST	34
5.3. PRIMERJALNA ANALIZA VOLITEV OBČINSKEGA SVETA V OBČINI IN LOKALNIH VOLITEV V SLOVENIJI	35
5.4. VOLILNA UDELEŽBA	40

5.5. SPOLNA STRUKTURA OBČINSKIH SVETOV V OBČINI ORMOŽ IN SLOVENIJI	41
6. PRIMERJALNA ANALIZA VOLITEV ŽUPANA V OBČINI ORMOŽ	42
7. PRIMERJALNA ANLIZA VOLITEV V SVETE KRAJEVNIH SKUPNOSTI.....	45
8. NEPOSREDNA DEMOKRACIJA V OBČINI ORMOŽ	49
8.1. ZBOR OBČANOV	50
8.2. REFERENDUM O SPLOŠNEM AKTU OBČINE	51
8.3. SVETOVALNI REFERENDUM	52
8.4. LJUDSKA INICIATIVA.....	53
8.5. ZNAČILNOSTI NEPOSREDNE DEMOKRACIJE V OBČINI ORMOŽ.....	53
9. ZAKLJUČEK.....	55
10. LITERATURA IN VIRI.....	57
11. PRILOGA.....	61

1. UVOD

1.1. POJEM LOKALNE DEMOKRACIJE

Lokalna samouprava je danes eden izmed temeljnih stebrov demokratičnega političnega življenja. Njeno demokratično vsebino tvorita pravici prebivalcev lokalne skupnosti, da sodelujejo pri oblikovanju in izvajanju lokalne oblasti. »Lokalna oblast je demokratična, če imajo na njeno izvajanje odločilen vpliv občani sami, bodisi neposredno (z različnimi oblikami neposrednega odločanja), bodisi posredno prek volitev nosilcev lokalnih funkcij« (Grad, 1998:9). Glavni argument, ki govori v prid lokalnim procesom odločanja, je »izkoriščanje lokalnega znanja, izkušenj in predstav o tem, kako in v kakšnih pogojih naj bi se reševali specifični problemi neke lokalne skupnosti« (Phillips, 1996:24).

V nekdanjih socialističnih državah se lokalna demokracija šele vzpostavlja in gre za proces, ki ga spremljajo številne politične, materialne, kadrovske in organizacijske težave. Zato je konsolidacija lokalne demokracije pomemben prispevek k splošni demokratizaciji in modernizaciji teh držav.

Učinkovito delovanje lokalne demokracije zahteva:

- obstoj lokalnih oblasti z demokratično konstituiranimi telesi odločanja
- široko stopnjo avtonomije lokalnih oblasti glede njihovih odgovornosti ter poti in načinov uresničevanja teh odgovornosti
- jasno in stabilno finančno podlago, ki ustreza nalogam
- pravno varstvo pred nepotrebni ali nesorazmernimi posegi nadzornih oblasti
- možnost sodelovanja lokalnih oblasti pri oblikovanju notranje politike in zakonodaje, ki zadeva njihovo področje dejavnosti,... (glej Vlaj, 1998: 115-116)

Lokalna demokracija je danes večinoma predstavniška demokracija, neposredno odločanje pa je bolj izjema kot pravilo. Prebivalci lokalne skupnosti uresničujejo lokalno samoupravo predvsem preko izvoljenih organov, ki opravljajo različne naloge.

Lokalna demokracija naj bi bila tisti prostor, ki je najbolj dostopen za različne oblike politične participacije, ker vključuje "decentralizacijo moči in možnost uporabe lokalnih

znanj ter njihovega prilagajanja lokalnim potrebam. Zato morajo biti lokalni demokratični procesi odprti in občani jih morajo prepoznati kot svojo pravico in priložnost za sodelovanje v lokalnem javnem življenju" (Stoker, 1996:189).

V diplomski nalogi sem želela predstaviti nekatere parametre lokalne demokracije na konkretnem primeru. Izbrala sem primer občine Ormož, katere občanka sem tudi sama.

1.2. RAZISKOVALNI CILJI IN METODE

Glavni raziskovalni cilj naloge je predstavitev **treh parametrov lokalne demokracije** na primeru občine Ormož;

- **lokalne volitve**, ki pomenijo neposreden vpliv občanov na oblikovanje lokalnih organov in so kot take bistvena prvina lokalne demokracije
- **politične stranke** kot posrednika med volilnim telesom in izvoljenimi predstavniki
- uveljavljenost **oblik neposrednega sodelovanja** občanov pri izvajanju lokalne oblasti

Prvi del naloge predstavlja opredelitev osnovnih pojmov (lokalna skupnost, lokalna samouprava, občina), ki so neločljivo povezani s pojmom in vsebino lokalne demokracije. V drugem delu je na kratko predstavljen konkreten primer lokalne demokracije. S pomočjo analize zgodovinskih in pravnih virov je predstavljen razvoj in teritorialno upravna razdelitev občine Ormož od druge svetovne vojne do danes. Analiza obstoječih statističnih podatkov je bila osnovna podlaga za predstavitev nekaterih demografskih in gospodarskih značilnosti občine Ormož. Jedro diplomske naloge predstavlja primerjalna analiza lokalnih volitev. Lokalne volitve so namreč eden izmed ključnih parametrov lokalne demokracije, saj so v praksi pogosto najpomembnejši neposredni vpliv občanov na delovanje lokalne samouprave. Primerjalna analiza obsega dva dela. Prvi del predstavlja primerjavo med lokalnimi volitvami občinskih organov po različnih volilnih letih, osrednji del te analize je primerjava rezultatov strankarskih list na volitvah občinskih svetov. V drugem delu primerjam volilne rezultate posameznih političnih strank v občini s povprečnimi volilnimi rezultati teh strank v ostalih slovenskih občinah. V okviru volilnih rezultatov so predstavljene tudi nekatere značilnosti lokalne strankarske arene, ki sem jo raziskovala s pomočjo osebnega poznavanja in s pomočjo metode družboslovnih intervjujev z vidnejšimi predstavniki političnih strank v občini. V zadnjem delu naloge sem poskušala s pomočjo analize pravnih virov in intervjujev raziskati uveljavljenost oblik neposredne demokracije v občini.

Pri raziskovanju konkretnega primera lokalne demokracije sem izhajala iz naslednjih **delovnih hipotez**, ki so bile oblikovane na podlagi obstoječe literature in osebnega poznavanja lokalne strankarske arene:

HIPOTEZA 1 (VOLITVE OBČINSKIH SVETOV): Tako kot na volitvah občinskih svetov v ostalih slovenskih občinah, je tudi v občini Ormož v zadnjih letih prišlo do precejšnjega pomika »v levo«, predvsem zaradi povečevanja volilnega uspeha LDS. Rezultati volitev občinskega sveta v občini Ormož so primerljivi z rezultati volitev v ostalih slovenskih občinah. Pomemben dejavnik volilnega uspeha političnih strank na lokalnem nivoju je njihova organiziranost in število aktivnega članstva.

HIPOTEZA 2 (ŽUPANSKE VOLITVE): Pri volitvah župana je strankarska pripadnost manj pomembna. Glavna dejavnika uspeha Vilija Trofenika, ki je bil župan v vseh treh dosedanjih mandatih, sta njegov ugled in izkušnost s političnim delovanjem na lokalni in državni ravni.

HIPOTEZA 3 (VOLITVE SVETOV KRAJEVNIH SKUPNOSTI): Strankarska pripadnost svetnikov krajevnih skupnosti je sorazmerna s strankarsko pripadnostjo članov občinskih svetov.

HIPOTEZA 4 (NEPOSREDNA DEMOKRACIJA): Kljub dobrim zakonskim in statutarnim rešitvam se neposredne oblike demokracije v občini Ormož zelo redko uporabljajo, kar je povezano predvsem z velikostjo občine.

2. OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV

Da bi lahko razumeli sam pojem lokalne demokracije, ga je potrebno najprej povezati s pojmom lokalne skupnosti in lokalne samouprave. Lokalna samouprava je danes eden izmed temeljnih stebrov demokratičnega političnega življenja. Jedro lokalne demokracije je dejstvo, da lokalne skupnosti na določenem teritoriju same upravljajo svoje lokalne zadeve in tako sodelujejo pri oblikovanju in izvajanju lokalne oblasti, na posreden ali neposreden način.

2.1. LOKALNA SKUPNOST

Na prvi pogled bi moralo biti definiranje lokalne skupnosti dokaj enostavna naloga, saj smo vsi ljudje del neke lokalne skupnosti. Vendar pa obstaja veliko različnih definicij, iz katerih lahko izločimo nekaj bistvenih elementov vsake lokalne skupnosti;

- določen TERITORIJ
- LJUDJE, naseljeni na tem teritoriju
- POTREBE teh ljudi
- DEJAVNOSTI za zadovoljevanje teh potreb
- ZAVEST ljudi o skupnosti, ki ji pripadajo

(glej Šmidovnik, 1998:17)

»Lokalna skupnost je tista teritorialna družbena skupnost, kjer na najnižji ravni nastajajo določene skupne potrebe prebivalstva, ki jih je mogoče reševati le na skupen način« (Šmidovnik, 1998:17).

Lokalne skupnosti so kot oblike družbenega povezovanja ljudi na določenem teritoriju starejše od pojma države. Lokalna skupnost torej ne more biti samo pravni, ampak je predvsem sociološki pojem.

»Lokalna skupnost je naravna družbena skupnost, ki nastane z oblikovanjem naselja oz. z naselitvijo ljudi na določenem območju. Obstaja torej ne glede na to, ali ji država prizna pravni status ali ne« (Šmidovnik, 1998:18).

»NASELJE ali več povezanih naselij je tista elementarna teritorialna enota, v kateri se prvič oziroma na najnižji lokalni ravni pojavljajo problemi skupaj živečih ljudi, ki jih je treba reševati skupno« (Vlaj, 1998:17). Tako lahko lokalno skupnost definiramo tudi kot družbeno skupnost, ki nastane z združitvijo večih naselij.

Pomembna je ozemeljska razsežnost , saj poznamo skupnost na zelo majhnem, ali pa na zelo velikem prostoru. Lokalna skupnost je najnižja v hierarhiji teritorialnih skupnosti.

Lokalne skupnosti so lahko ožje ali širše. Poleg lokalnih skupnosti, ki obsegajo eno ali več naselij, so lahko še širše lokalne skupnosti, ki obsegajo mnogo večje območje kot ožje lokalne skupnosti. V tem primeru so ožje lokalne skupnosti lahko deli širših lokalnih skupnosti. Širše lokalne skupnosti pa so lahko deli še širših lokalnih skupnosti. Ožje lokalne skupnosti se navadno imenujejo občine, širše pa različno od države do države, npr. okraji, pokrajine, dežele (regije), grofije in podobno (Grad, 1998: 13-14).

2.2. LOKALNA SAMOUPRAVA

Problem opredelitve pojma lokalne samouprave je v tem, da v teoriji ne obstaja neka enotna definicija, v primerjalnem pravu ni enotne ureditve, v praksi pa je pojem, ki v različnih državah opredeljuje različne enote.

Izhodišče za oblikovanje lokalne samouprave so lokalne skupnosti. Ni nujno, da je vsaka, s pravnimi normami določena lokalna samoupravna skupnost, tudi dejanska družbena skupnost v sociološkem pomenu besede.

»Ugotovimo lahko, da se pogosto (največkrat) območje, na katerem ustanovijo samoupravno lokalno enoto, »pokriva« z območjem, na katerem deluje oziroma je oblikovana lokalna skupnost v sociološkem smislu« (Grafenauer, 2000:25).

»Lokalna skupnost je neposredna in dejanska podlaga lokalne samouprave. V primerjavi z lokalno skupnostjo, ki je dejanski družbeni pojav, je lokalna samouprava normativna institucija. Pravno urejena razmerja v lokalni skupnosti na področju odločanja o skupnih zadevah sestavljajo lokalno samoupravo« (Vlaj, 1998:16).

Enostavno bi torej lokalno samoupravno skupnost lahko definirali kot teritorialno družbeno skupnost, ki ima status samouprave, priznane z ustreznim aktom države. Lokalna samouprava je le ena izmed oblik samouprave.

Bistveni konstitutivni elementi institucije lokalne samouprave so naslednji elementi samoupravnosti;

- TERITORIALNI ELEMENT – lokalne skupnosti, ki so ustanovljene kot subjekti lokalne samouprave, so teritorialno določene in med seboj razmejene
- FUNKCIONALNI ELEMENT – lokalnim skupnostim je priznano področje lastnih nalog
- ORGANIZACIJSKI ELEMENT – te naloge opravljajo lokalne skupnosti pod lastno odgovornostjo in na posreden ali neposreden način
- MATERIALNO - FINANČNI ELEMENT – za opravljanje teh nalog ima skupnost lastna materialna in finančna sredstva
- PRAVNI ELEMENT – lokalna skupnost ima status pravne osebe

(glej Šmidovnik, 1998: 29)

Nastanek lokalne samouprave v Evropi je predvsem posledica procesov decentralizacije. Razmerje med državo in lokalno skupnostjo je urejeno tako, da država lokalni skupnosti prizna pravico urejati določen del javnih zadev, za te naloge zagotovi tudi del sredstev, hkrati pa se iz njene sfere v čim večji meri umakne. Ta umik seveda ne more biti popoln, saj država še vedno ohranja nadzorstvo nad zakonitostjo delovanja lokalne skupnosti. Vendar pa je tukaj potrebno poudariti, da se stopnja decentralizacije razlikuje od države do države in da ima neka lokalna skupnost le toliko samouprave, kolikor ji je neka država prizna.

Zagotavljanje demokratičnega odločanja o javnih zadevah na nacionalni ravni še ni dovolj da bi lahko neko državo šteli za demokratično. Pomemben kriterij demokratičnosti v sodobnih državah je tudi uresničevanje lokalne samouprave oziroma prepuščanje pomembnega dela javnih zadev v samoupravno odločanje lokalnim skupnostim. V demokratičnih državah lokalno samoupravo varujejo tudi ustavne določbe in mednarodne pogodbe, ki jih mora zakonodajalec spoštovati.

2.3. OBČINA KOT TEMELJNA OBLIKA LOKALNE SAMOUPRAVE V SLOVENIJI

Ustava Republike Slovenije je uvrstila Slovenijo med države, ki želijo svojim državljanom zagotoviti skupne evropske standarde za opredeljevanje in varovanje pravic lokalnih oblasti. Državljanom je tako omogočila učinkovito udeležbo pri odločitvah, ki se dotikajo njihovega vsakdanjega okolja in življenja. Ta demokratična pravica se lahko najneposredneje uresničuje le na lokalni ravni.

Pravica državljanov posredno ali neposredno sodelovati pri opravljanju javnih zadev lokalnega pomena je eno od demokratičnih načel, ki so skupne vsem državam članicam Sveta Evrope. S svojo ustavno ureditvijo lokalne samouprave je Slovenija upoštevala **Evropsko listino lokalne samouprave** (Svet Evrope, št.122, Strasbourg, 15.10.1985) kot enega temeljnih mednarodnih dokumentov na tem področju. Pojem lokalne samouprave je v tej listini definiran kot:

- pravica in sposobnost lokalnih oblasti, da v mejah zakona urejajo in opravljajo bistveni del javnih zadev v okviru svojih nalog in v korist lokalnega prebivalstva
- to pravico uresničujejo izvoljeni sveti ali skupščine (posredno izvrševanje) in imajo lahko tudi izvršilne organe, ki so jim odgovorni. Ta pravica pa se lahko uresničuje tudi na neposreden način, na zborih, referendumih ali v kakšni drugi obliki neposredne udeležbe državljanov

Slovenska ustava vsebuje neslednje določbe, ki opredeljujejo in varujejo institut lokalne samouprave; »V Sloveniji je zagotovljena lokalna samouprava« (9.člen Ustave RS). V 138. členu ustave je določeno, da prebivalci RS uresničujejo lokalno samoupravo v občinah in drugih lokalnih skupnostih. Iz ustavnih opredelitev izhaja, da je v Sloveniji občina najpomembnejša (in zaenkrat še tudi edina) enota lokalne skupnosti.

Najpomembnejši zakonski predpis s področja lokalne samouprave je **Zakon o lokalni samoupravi** (v nadaljevanju ZLS), ki ga je sprejel Državni zbor RS dne 21. decembra 1993 in je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 72/93. Ta zakon nam bo služil kot izhodišče za obravnavo delovanja instituta lokalne demokracije na konkretnem primeru občine Ormož. Spremljajo ga še drugi pomembni predpisi s področja lokalne samouprave, kot so Zakon o postopku za ustanovitev občin in določitev njihovih območij, Zakon o lokalnih volitvah ter Zakon o financiranju občin. Vsi ti zakoni so bili sprejeti leta 1994 in so pomenili oblikovanje

normativnih pogojev za preoblikovanje komunalnega sistema v sistem lokalne samouprave, katerega temeljni nosilec je občina. Tako je bilo v letu 1994 ustanovljenih 147 novih občin, 1.1.1995 pa so pričeli delovati novi demokratično izvoljeni občinski organi, občinski sveti in župani. Naloge državne uprave, ki so jih v okviru komunalnega sistema tudi opravljale občine, so bile zaradi večje racionalnosti in učinkovitosti prenesene na upravne enote, oblikovane na območjih starih občin.

Zakon o lokalni samoupravi ima več kot 100 členov in je razdeljen na 12 poglavij: splošne določbe, območje in deli občine, naloge občine, organi občine, občinska uprava, premoženje in financiranje občine, občinske javne službe, splošni in posamični akti občine, pokrajina, nadzor državnih organov, varstvo lokalne samouprave, prehodne in končne določbe.

»Njegov nastanek so spremljali tudi politični boji med zagovorniki različnih konceptov lokalne samouprave, kar je prispevalo k številnim kompromisnim in nekonsistentnim rešitvam in posledično privedlo do številnih ustavnih sporov (zlasti glede določanja prve mreže novih občin) in sprememb zakona » (Grad, 1996:397).

Ta zakon določa načela za ureditev lokalnih samoupravnih skupnosti (1.člen ZLS). Občine so temeljne lokalnosamoupravne skupnosti. Občina v okviru ustave in zakonov samostojno ureja in opravlja svoje zadeve in izvršuje naloge, ki so nanjo prenesene z zakoni (2. člen ZLS).

V splošnem naj bi občina na svojem ozemlju opravljala tri vrste nalog:

- izvirne naloge občine (predstavniški organ samostojno odloča o lokalnih zadevah javnega pomena - samouprava)
- lokalne zadeve javnega pomena, ki jih država trajno prenese v pristojnost občin (predvsem s področno zakonodajo) in so največkrat rezultat procesa dekoncentracije funkcij državne uprave
- prenesene naloge, ki jih država začasno prenese na občino in za to zagotovi tudi finančna sredstva (glej Virant, 2002:176)

»V praksi do prenosa nalog državne uprave na občine še ni prišlo, tako da slovenske občine zaenkrat nimajo niti ene same prenešene pristojnosti« (Virant, 2002:177). Kot glavni razlog za to pa se navaja predvsem zahtevano predhodno soglasje občine za takšen prenos nalog.

3. OBČINA ORMOŽ

3.1. RAZVOJ LOKALNE SAMOUPRAVE PO DRUGI SVETOVNI VOJNI IN OBČINA ORMOŽ

V prvem obdobju po drugi svetovni vojni je imela država ključno vlogo na vseh področjih gospodarskega in družbenega življenja. Do pomembnih sprememb pride v 50-tih letih, »ko so bile na novo razporejene pristojnosti med federacijo in republikami, okrepljen položaj skupščin in ljudskih odborov in uvedena samouprava proizvajalcev v gospodarstvu in občanov v občini« (Grafenauer, 2000:271). Po nekakšnem »mrku občin« v obdobju takoj po drugi svetovni vojni so bile le-te ponovno uvedene z zakonom iz leta 1952.

Iz tabele 3.1 je razvidno, da je bilo takrat ozemlje Slovenije razdeljeno na 19 okrajev in 386 občin. 7 občin, ki so bile oblikovane na danšnjem teritoriju občine Ormož, je bilo razdeljenih med okraja Ptuj in Ljutomer.

TABELA 3.1: Pregled števila okrajev in občin v Sloveniji in na območju današnje občine Ormož po drugi svetovni vojni

LETO	Slovenija		Območje današnje občine Ormož			
	Št. okrajev	Št. občin	Št. občin	Okraji	Občine	Št. prebivalcev
1952	19	386	7	Ljutomer + Ptuj	Ivanjkovci Kog Kostanj Vinski vrhovi Podgorci Ormož Središče	3616 1477 2941 2339 2568 5346 2456
1955	11	130	2	Ptuj	Ormož Središče	15900 2800
1960	8	83	1	Maribor	Ormož	19557
1966-1980*	-	60-65	1	-	Ormož	-
1994	-	62	1	-	Ormož	17570
2003	-	193	1	-	Ormož	17095

* Leta 1965 so bili okraji odpravljani

Viri:

- »Občine, okraji in mesta v LR Sloveniji 1952« Enciklopedija Slovenije, zemljevid, Založba Mladinska knjiga, Ljubljana, 1994, glej geslo "občina", str.50
- Zemljevid LR Slovenije, »območja okrajev in občin«, V: Grafenauer: 2000: 306
- Zakon o območjih okrajev in občin v SRS, ULRS, št.37/60
- Grafenauer, Božo (2000); »Ponovna uvedba občin ter nastanek in delovanje komunalnega sistema«, V: Lokalna samouprava v Sloveniji, Pravna fakulteta, Maribor, str. 285-349
- Statistične informacije (Rapid reports), Statistični urad RS, 16.4. 2003

Obdobje med letoma 1955 do leta 1963, ko je bila sprejeta nova ustava, je imelo naslednje glavne značilnosti razvoja komunalnega sistema:

- stalen proces decentralizacije, v katerem se neprestano večajo zakonske pristojnosti občin
- stalno zmanjševanje števila občin in okrajev, posledično pa povečevanje njihovega teritorija
- krepitev finančne samostojnosti in moči občin (glej Šmidovnik v Grafenauer, 2000:309)

Takšen trend je razviden tudi iz primera teritorialne razdelitve današnjega območja občine Ormož (tabela 3.1.).

Po uvedbi komunalnega sistema leta 1955 je občina postala temeljna družbenoekoomska celica. »Po letu 1955 so postale občine izrazito velike (kot so bili prej okraji) in so se organizirale in delovale bolj po načelih državne oblasti kot lokalne samouprave. Oblikovanje manjšega števila večjih občin je bilo pogojeno tudi z ukinjanjem okrajev v 60-tih letih« (Ribičič, 1996:384). Iz tabele 3.1. izhaja, da je bila občina v letu 1955 v primerjavi z letom 1952 več kot dvakrat večja (glej število občin in okrajev). Takšne občine so bile tako po velikosti, številu prebivalcev kot po organih in nalogah težko primerljive s klasično občino v Evropi. V 60-tih letih se velikost občin še poveča. Opisan koncept občine je seveda zahteval oblikovanje gospodarsko in finančno močnejših ter teritorialno večjih občin, kakršne so tudi dejansko bile.

Od leta 1965 do leta 1994 je bilo na področju teritorialno-upravne delitve opravljenih relativno malo sprememb. Leta 1965 so bili odpravljeni okraji.

»Temeljna značilnost delovanja občin v zadnjih desetletjih je bila ta, da so bile v večji meri temeljna enota in izpostava državne oblasti, zadolžena za izvajanje zveznih in republiških predpisov, kot pa enota lokalne samouprave« (Ribičič, 1996:384). Tako je bila občina hkrati

oblastna in samoupravna skupnost, vendar je večino nalog (preko 80%) opravljala za državo. Odtujenost velikih občin od prebivalcev in dejanskih lokalnih skupnosti je nekoliko zmanjšala uvedba krajevnih skupnosti, »v katerih se je zaradi njihove neoblastne narave v največji meri ohranjalo izročilo lokalne samouprave« (Ribičič, 1996:384). Seveda pa niso mogle nadomestiti klasične občine.

Občina Ormož v današnjem teritorialnem obsegu ostaja nespremenjena že od leta 1958. Je ena izmed tistih slovenskih občin, ki se tudi po osamosvojitvi teritorialno ni spreminjala. Tudi notranja členitev občine na 8 krajevnih skupnosti ostaja do danes nespremenjena. Zadnji statut občine pred preoblikovanjem sistema lokalne samouprave (in celotnega političnega sistema po osamosvojitvi) je bil sprejet leta 1985. Zanimiva je definicija občine v splošnih določbah tega statuta; » Občina Ormož je samoupravna in temeljna družbenopolitična skupnost, ki temelji na samoupravljanju in oblasti delavskega razreda in vseh delovnih ljudi« (1.člen Statuta občine Ormož, Uradni vestnik občin Ormož in Ptuj, 8. 11. 1985, št.25). Normativna samouprava je torej obstajala, njeno uresničevanje v praksi pa je v veliki meri oviralo dejstvo, da so občinski upravni organi v tem času opravljali 80% nalog, določenih z zveznimi in republiški predpisi. Podrobnejša primerjalna analiza nalog občine, opredeljenih v Statutu občine Ormož iz leta 1985 in v sedaj veljavnem Statutu občine Ormož (Uradni vestnik občine Ormož, 28. 9. 1999, št.11), pokaže nekaj bistvenih razlik. Med opredeljenimi nalogami v statutu iz leta 1985 je kar nekaj takšnih, ki so imele in imajo še danes značaj »avtoritativnih državnih nalog«. Gre predvsem za odločanje o upravnih stvareh na področjih kot so urejanje prostora, obrambe in notranjih zadev. 2.člen statuta iz leta 1985 namreč določa, da občina med drugim zagotavlja tudi neposredno izvrševanje zakonov, uresničevanje in varstvo ustavnih svoboščin, pravic in dolžnosti delovnih ljudi in občanov, organizacijo in upravljanje družbenega nadzorstva, javni red in mir, varstvo ljudi in premoženja, ureja in organizira ljudsko obrambo,... Zaradi zahtev po večji racionalnosti in učinkovitosti so se takšne naloge državne uprave leta 1995 prenesle na upravne enote. Izoblikovanih je bilo 58 upravnih enot, ki so torej »organizacijska oblika izvajanja funkcij državne uprave na lokalni ravni« (Grafenauer, 2000:413). Nastale so na področjih starih občin. Ker občina Ormož še danes ostaja teritorialno nespremenjena, se območje občine in Upravne enote Ormož pokriva. Po ločitvi tudi ni bila izvedena prostorska ločitev, obe se tako še vedno nahajata v isti stavbi. Ravno v tem, in v relativno kratkem obdobju ločenosti, vidim glavni razlog za to, da še danes nekateri občani (zlasti starejši) ne ločijo občine in upravne enote, njunih nalog in pristojnosti.

3.2. USTANAVLJANJE OBČIN V NOVEM SISTEMU LOKALNE SAMOUPRAVE IN OBČINA ORMOŽ

Do novega oblikovanja občin v letu 1994 je v samostojni in neodvisni Sloveniji obstajalo 62 občin. Ustava in leta 1993 sprejet Zakon o lokalni samoupravi sta postavila osnovne temelje za preoblikovanje celotnega sistema lokalne samouprave. Aktualno je bilo predvsem vprašanje teritorialnega oblikovanja novih občin, saj so bile dotedanje prevelike za uresničevanje nalog prave klasične občine, kot jo poznajo v evropskih državah. Politične stranke niso imele usklajenih stališč o tem, kako velike naj bodo nove občine.

V začetku leta 1994 je bil sprejet Zakon o referendumu za ustanovitev občin (ULRS, št. 5/94). Vseboval je dva osnovna modela ustanavljanja občin. Prvi je bil model 163 občin z minimalnim številom 5000 prebivalcev, drugi pa model 239 občin z minimalnim številom 3000 prebivalcev. Vendar pa se je Državni zbor odločil, da bodo referendumski izvedeni na 340 referendumskih območjih (glej Odlok o določitvi referendumskih območij za ustanovitev občin, ULRS, št. 22/94). Pri tem je bila upoštevana volja občanov, ki so jo izrazili na zborih občanov marca 1994, prostorska osnova za določanje območij občin pa so bila naselja (glej Grafenauer, 2000:357) Referendumi za ustanovitev novih občin so bili izvedeni 29.5.1994. Samo v 111-tih predlaganih območjih so se volilci izrekli »ZA« ustanovitev nove občine. Območje Občine Ormož je bilo razdeljeno na 7 referendumski območij, ki so približno pokrivala območja krajevnih skupnosti (glej tabelo 3.2.).

TABELA 3.2: Izidi referenduma za ustanovitev občin za območje občine Ormož, 29.5.1994

Krajevne skupnosti	Reg.št.volilcev	Skupaj glasovalo	ZA	PROTI
Ivanjkovci	1813	82,9%	44,1%	53,6%
Kog	769	71,4%	56,6%	41,5%
Miklavž pri Ormožu	1067	90,6%	54,2%	44,6%
Ormož	3469	74,1%	37,9%	59,6%
Središče ob Dravi	1760	66,4%	38,9%	59,0%
Sveti Tomaž	1687	61,5%	19,4%	78,6%
Velika Nedelja	3038	83,3%	16,3%	82,7%

Vir: Poročilo o izidu refernduma za ustanovitev občin, ULRS, št. 33/94

Samo v dveh krajevnih skupnostih (Kog in Miklavž) so se volilci izrekli za novo občino in še tukaj le slaba polovica volilcev. V ostalih krajevnih skupnosti je bila velika večina volilcev

proti razdelitvi stare in ustanavljanju novih občin. Povprečna volilna udeležba je bila dokaj visoka – 75,7%.

Državni zbor na izide posvetovalnega referendumu ni bil vezan. Oktobra 1994 je sprejel Zakon o ustanovitvi občin in določitvi njihovih območij (ULRS, št. 60/94), s katerim je bilo na območju Slovenije ustanovljenih 147 občin. Temeljnih pogojev za ustanovitev občine, določenih z novelo Zakona o lokalni samoupravi (13.člen), ni izpolnjevala več kot polovica občin. Na kar 46 referendumskih območjih, kjer so se volilci izrekli za ustanovitev nove občine, te nato niso bile ustanovljene. To velja tudi za krajevni skupnosti Kog in Miklavž, ki sta tako še naprej ostali vključeni v območje občine Ormož.

V letu 1996 je bil sprejet Zakon o postopku za ustanovitev občin ter določitev njihovih območij (ULRS, št.44/94), ki je spet odprl možnosti za začetek postopkov teritorialnega preoblikovanja občin. Po tem zakonu je »možnost dajanja pobud in predlogov za ustanovitev novih občin zelo široka in lahko predlog poda vsaka krajevna skupnost« (Grafenauer, 2000:377). Takšen predlog je bil podan tudi s strani krajevne skupnosti Središče ob Dravi v občini Ormož. Vlada ga je zavrnila z obrazložitvijo, da nasprotuje nadaljni drobitvi območij občin, ki bi pomenila slabitev njihove ekonomske sposobnosti in povečala obremenitve državnega proračuna (glej Predhodna opredelitev Vlade RS o predlogih za izvedbo postopka za ustanovitev občin ter za določitev njihovih območij, Poročevalec, št. 45/97).

Po izvedenih referendumih so se na 42 referendumskih območjih volilci izrekli za, v 13 primerih pa proti ustanavljanju novih občin. Tako je bilo v letu 1998 ustanovljenih še 45 novih občin, skupaj jih je bilo tako 192. Na novo so nastale predvsem manjše občine in s tem se je povprečna občina zmanjšala na 106 km² in 10 341 prebivalcev. Problematičen je bil predvsem zakonski kriterij minimalnega števila prebivalcev, saj je imelo 95 občin manj kot 5000 prebivalcev. Velike so tudi razlike med občinami, saj ima npr. občina Ljubljana več kot 270 000 prebivalcev, dve občini – Hodoš in Osilnica pa imata danes celo manj kot 500 prebivalcev (glej Pečar, 2002: 12).

S tem preoblikovanjem občin ni bilo končano. V letu 2002 je bilo podanih še 50 predlogov za ustanovitev občin. Tokrat so bili zakonski kriteriji za ustanavljanje občin striktno upoštevani. Z izjemo občine Šmartno pri Litiji, ki je postala 193. občina v Sloveniji, so bili vsi predlogi za nove občine zavrnjeni. Vladi sta bila podana tudi dva predloga za ustanovitev nove občine

na območju občine Ormož, s strani krajevnih skupnosti Sveti Tomaž in Središče ob Dravi. Oba predloga sta pomenila intenziviranje razprav o smiselnosti ustanavljanja novih občin na teh območjih.

V teritorialnem obsegu ostaja občina Ormož nespremenjena že od leta 1958. Vsi poizkusi ustanavljanja novih občin na njenem ozemlju od leta 1994 so bili neuspešni. Vlada je vse pobude za razpis referendumov zavrnila. Zakonski kriteriji za ustanovitev novih občin namreč niso bili izpolnjeni. Najbolj problematičen je bil kriterij minimalnega števila prebivalcev. Poleg občine Ormož je v Sloveniji danes samo še 16 občin, ki ostajajo teritorialno nespremenjene vse od 60-tih let do danes (glej Pregled predlaganih in nastalih občin – tabela, Grafenauer, 2000:329). Po letu 1991 na območju občine Ormož ni bil podan nobeden predlog za združitev občin ali za izločitev dela občine in priključitev drugi občini, kar je glede na dolgo zgodovinsko tradicijo lokalne skupnosti tudi razumljivo.

3.3. OBČINA ORMOŽ DANES - PREBIVALSTVO, TERITORIJI IN NEKATERI GOSPODARSKI KAZALCI

TABELA 3.3: Nekateri podatki in kazalci za občino Ormož

	Občina Ormož	Slovenija	Slo=100%
Število prebivalcev	17095	1964036	0,9
Površina občine (v km²)	212,4	20273	1
Število naselij	81	5988	1,4
Število hišnih števil	6124	490943	1,2
Število poslovnih subjektov	710	141559	0,5
Naravno gibanje prebivalstva;			
Število živorojenih	159	17477	0,9
Število umrlih	201	18508	1,1
Naravni prirastek	-42	-1031	4
Povprečna mesečna bruto plača	170214	214561	79,3
Povprečna mesečna neto plača	111255	134856	82,5

Vir: Statistični letopis 2002, Statistični urad RS, Ljubljana

Statistične informacije (Rapid reports), Statistični urad RS, 16.4. 2003

Današnja občina Ormož je bila ustanovljena 4.10.1994 z Zakonom o ustanovitvi občin ter določitvi njihovih območij (ULRS, št. 60/94). Po danes veljavnem Statutu občine Ormož (Uradni vestnik občine Ormož, št. 11/99) jo sestavlja 81 naselij (1.člen), združenih v 8

krajevnih skupnosti (2.člen). Statut ima posebno mesto med splošnimi pravnimi akti občine, saj ima v občini »podobno vlogo kot ustava v državi«(Grad, 1998: 107).

Občino Ormož uvrščamo med večje slovenske občine, tako po obsegu kot po številu prebivalcev. Povprečna občina v Sloveniji danes obsega 106 km² in ima 10 341 prebivalcev (Pečar, 2002:12). Samo 26 občin je po obsegu večjih od občine Ormož, ki obsega 212 km², kar je 0,9% celotnega ozemlja Slovenije. Na tem teritoriju danes živi 17 095 občanov in samo 24 slovenskih občin ima večje število prebivalcev (preračuni po podatkih UMAR, Pečar, 2002:86-89). Prebivalci občine Ormož tako predstavljajo 1% celotnega prebivalstva Slovenije.

Občina Ormož izpolnjuje vse z Zakonom o lokalni samoupravi določene pogoje, iz katerih izhaja, da je sposobna zadovoljevati potrebe in interese svojih prebivalcev in izpolnjevati druge naloge v skladu z zakonom. Nekoliko problematična je le komunalna opremljenost najbolj ruralnih delov občine, ki na celotnem teritoriju še ne zagotavlja oskrbe s pitno vodo ter odvajanja in čiščenja odpadnih voda.

Zakon o lokalni samoupravi predvideva dve vrsti občin: mestne občine in občine s posebnim statusom. Poleg teh poznamo še podeželske občine, za katere je značilna večja odvisnost od naravnega okolja, manjše število prebivalcev, relativna homogenost in večja vloga tradicije (glej Vlaj, 1998:198). Glede na te kriterije občina Ormož sicer ni tipična podeželska občina, saj je zaradi močne vloge centra (mesto Ormož) precej centralizirana. Višja stopnja centralizacije je sicer značilna za vse večje slovenske občine. Centralizacija in velikost občine zmanjšujeta pripadnost prebivalcev lokalni skupnosti, zlasti tistih iz najbolj ruralnih območij občine. V občini Ormož se je to pokazalo predvsem pri oblikovanju predlogov za ustanavljanje novih občin. Krajevne skupnosti, ki so bile iniciator takšnih predlogov, so preveliko stopnjo centralizacije navajale kot glavni argument za nove občine. Zlasti problematična je finančna in funkcionalna centralizacija. Župan, glavni nasprotnik drobljenja občine, takšne očitke označuje kot »nepoznavanje zakonodaje s strani krajevnih skupnosti, ki že sama po sebi res prinaša centralizacijo« (Trofenik, 2003).

Kadar je izražen poseben interes države za ohranitev in razvoj posameznih območij se lahko z zakonom občinam na teh območjih podeli poseben status (glej ZLS, 26.člen). Praviloma so

to občine, ki ne morejo uspešno opravljati svojih nalog brez materialne pomoči države, zato jim ta zagotavlja posebna sredstva za njihov razvoj.

Kazalce za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi je uvedel Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, ki je bil sprejet leta 1999 (ULRS, št.60/99). Natančneje je vrednosti meril in občine, ki izpolnjujejo ta merila, določila Uredba o vrednosti meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi. Skupno ta območja obsegajo 129 občin (glej Pečar, 2002:15) in so s strani vlade določena za obdobje petih let.

Tudi občina Ormož je občina s posebnim statusom, ki je vezan na njen obmejni značaj in status območja s posebnimi razvojnimi problemi. Je del podravske statistične regije, ki se uvršča med razvojno najbolj ogrožene. Za obdobje med leti 2000 in 2006 je bila **OBČINA ORMOŽ** določena kot:

- **ekonomsko šibko območje** (v letu 1997 je je bruto osnova za dohodnino na prebivalca znašala manj kot 80% državnega povprečja)
- **območje s strukturnimi problemi** (delež delovno aktivnega prebivalstva v kmetijstvu od skupnega števila prebivalstva v oktobru 1999 je za več kot 20% presegal državno povprečje) **in visoko brezposelnostjo** (stopnja registrirane brezposelnosti je v prvem polletju 1999 za več kot 20% presegala državno povprečje)
- **razvojno omejevano obmejno območje** (več kot polovica površine občine leži v desetkilometrskem obmejnem pasu)

(glej Uredba o vrednosti meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi in določitvi občin, ki izpolnjujejo ta merila, ULRS, št.59/00)

Vrednosti meril za občino Ormož so razvidne iz tabele 3.4.

TABELA 3.4: Občina Ormož in kazalci za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi

	Indeks		
	Občina Ormož	Slovenija	Slo=100
Bruto osnova za dohodnino na preb.1997 - v SIT	486174	762978	63,7
Indeks rasti preb.1991-1999	101	100,7	-
Stopnja registrirane brezposelnosti I-VI 1999 - v %	17,2	14	122,9
% delovno aktivnega preb.v kmetijstvu- okt.1999	10,6	2,5	421,6

Vir: Pečar, Janja (2001): Območja s posebnimi razvojnimi problemi, UMAR, Ljubljana

4. LOKALNE VOLITVE

4.1. SPLOŠNO O LOKALNIH VOLITVAH V SLOVENIJI

V sodobnih lokalnih skupnostih je neposredno odločanje danes bolj izjema kot pravilo. Prebivalci lokalne skupnosti zato lokalno samoupravo večinoma uresničujejo preko njenih organov, ki opravljajo različne naloge oziroma funkcije. Tako kot na državni tudi na lokalni ravni prevladuje posredna oziroma predstavniška demokracija. Temeljne odločitve v lokalni skupnosti sprejemajo osebe, ki jih občani v ta namen izvolijo.

Volitve pomenijo neposreden vpliv občanov na oblikovanje najpomembnejših lokalnih organov. »Volitve predstavniškega telesa oziroma drugih organov lokalnih skupnosti imajo v okviru lokalne samouprave podobno vlogo in pomen kot volitve na državni ravni. Za lokalne volitve veljajo povsem enaka načela kot za volitve na državni ravni, zahtevajo tudi podobno organizacijo in enaka pravna jamstva za uresničevanje volilne pravice vsakega posameznega prebivalca lokalne skupnosti« (Haček, 1999:219). Periodične volitve so tudi pomemben mehanizem zagotavljanja politične, finančne in upravne odgovornosti nosilcev lokalne oblasti (glej Loughlin, 1996:49).

Slovenska ustava je uvedla ostro ločitev med državo in lokalno samoupravo. S tem so bili podani tudi ustavni pogoji za ločitev državnih in lokalnih volitev. Zakon o lokalnih volitvah (v nadaljevanju ZLV) kot temeljni zakon na tem področju je bil sprejet že konec leta 1993. Izhaja iz temeljnih rešitev Zakona o lokalni samoupravi, ki ureja samo nekatera temeljna, načelna vprašanja v zvezi z volitvami. Lokalne volitve namreč terjajo obsežno in podrobno urejanje, zato jih je bilo potrebno urediti s posebnim zakonom. Subsidiarno se za lokalne volitve uporabljajo še drugi zakoni, kot so Zakon o volitvah v Državni zbor, Zakon o evidenci volilne pravice, Zakon o volilni kampaniji.

Zakon o lokalnih volitvah (ULRS, št. 72/93) ureja volitve v občinske svete, volitve županov in volitve v svete krajevnih, vaških in četrtnih skupnosti, ne ureja po volitev v organe pokrajin ali drugih širših lokalnih skupnosti, ki jih v Sloveniji še ni. Člani občinskih svetov, župani in člani svetov krajevnih, vaških in četrtnih skupnosti se volijo na podlagi splošne in enake volilne pravice na svobodnih in neposrednih volitvah s tajnim glasovanjem (2.člen ZLV). Pri lokalnih volitvah je splošna volilna pravica vezana samo na prebivalce posamezne

občine. Stroške za izvedbo lokalnih volitev krijejo občine (3.člen ZLV). Proceduralna, tehnična in organizacijska vprašanja lokalnih volitev so zelo podobna kot pri državnih volitvah in zato jih ZLV posebej ne ureja. "Glede vprašanj, ki s tem zakonom niso posebej urejena, se smiselno uporabljajo določbe Zakona o volitvah v Državni zbor" (4.člen ZLV).

V naslednjih poglavjih so predstavljene nekatere aplikacije tega zakona v praksi, na konkretnem primeru občine.

4.2. VOLITVE ČLANOV OBČINSKIH SVETOV OBČINE ORMOŽ

4.2.1. SPLOŠNO O OBČINSKEM SVETU OBČINE ORMOŽ

Občinski svet občine Ormož je najvišji organ odločanja o vseh zadevah v okviru pravic in dolžnosti občine. Na podlagi 79. člena Zakona o ustanovitvi občin ter določitvi njihovih območij ga sestavlja 26 občinskih svetnikov. Člani občinskega sveta se volijo za obdobje štirih let. Konstituira se na prvi seji, na kateri je potrjenih več kot polovica mandatov. Prvo sejo občinskega sveta skliče župan najkasneje v 20 dneh po izvolitvi (14.člen Statuta občine Ormož).

Občinski svet sprejema statut občine, odloke in druge splošne akte ter poslovnik občinskega sveta. Temeljne naloge občinskega sveta so določene v Zakonu o lokalni samoupravi (29.člen), podrobneje pa jih določa Statut občine Ormož v 16.členu: Občinski svet sprejema prostorske in druge plane razvoja občine, proračun in zaključni račun, imenuje in razrešuje člane nadzornega odbora ter člane komisij in odborov občinskega sveta, daje soglasje k prenosu nalog iz državne pristojnosti na občino, nadzoruje delo župana in občinske uprave glede izvajanja odločitev občinskega sveta, odloča o pridobitvi in odtujitvi občinskega premoženja, razpisuje referendum, določa oblike izvajanja lokalnih javnih služb, ustanavlja javne zavode in javna podjetja,... in odloča o drugih zadevah iz pristojnosti občine.

Člani občinskega sveta opravljajo svojo funkcijo nepoklicno. Funkcija člana občinskega sveta ni združljiva s funkcijo župana, člana nadzornega odbora in z delom v občinski upravi. Prav tako ni združljiva s funkcijo načelnika upravne enote, na območju katere je občina (17.člen Statuta). Občinski svet predstavlja župan, ki tudi sklicuje in vodi njegove seje ter predlaga dnevni red.

Občinski svet ustanavlja stalne ali občasne komisije in odbore kot svoja delovna telesa. Stalna delovna telesa občinskega sveta, ustanovljena s statutom občine, so razvidna iz tabele 4.1, v kateri so predstavljena tudi stalna delovna telesa občine Ormož pred spremembo sistema lokalne samouprave.

TABELA 4.1: Stalna delovna telesa predstavniških teles občine Ormož pred in po osamosvojitvi RS

OBCINSKI SVET OO (1999– 2002)	SKUPŠCINA OO (1985 – 1994)
Odbor za premoženje, finance in gospodarska vprašanja	Svet za splošno ljudsko obrambo in samozaščito
Odbor za varstvo okolja in urbanizem	Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu
Odbor za družbene dejavnosti	Komisija za splošno družbeno nadzorstvo
Odbor za kmetijstvo in gozdarstvo	Komisija za vloge in pritožbe
Odbor za razvoj malega gospodarstva	Komisija za zadeve borcev NOB in invalidov
Komisija za mandatna vprašanja, volitve in imenovanja	Komisija za volitve, imenovanja in kadrovske zadeve
Komisija za vloge in pritožbe	Komisija za odlikovanja in priznanja
Statutarna komisija	Statutarno pravna komisija
Komisija za odlikovanja in priznanja	Komisija za odnose z verskimi skupinami
	Občinska volilna komisija
	Komisija za spremljanje zakona o združenem delu

Vir. Statut občine Ormož, 1985 in 1999

4.2.2. VOLILNI SISTEM IN VOLILNE ENOTE

Po naši ureditvi se mandati članom občinskih svetov delijo po večinskem kot tudi po proporcionalnem načelu. Zakon o lokalnih volitvah predvideva večinski sistem samo za majhne občine, v katerih občinski svet šteje manj kot 12 članov. V občinah z večinskim volilnim sistemom se glasuje o posameznih kandidatih, zato ta sistem omogoča večjo uveljavitev posameznikov in daje manj prostora političnim strankam. Gre za sistem relativne večine ali enokrožni volilni sistem, ki je bistveno enostavnejši za izvedbo, kot pa sistem absolutne večine.

Če občinski svet šteje 12 ali več članov (občina Ormož – 26 članov), se člani občinskega sveta volijo po proporcionalnem volilnem sistemu (9.člen ZVL). Glasuje se o listah kandidatov, ki jih večinoma predlagajo politične stranke. Personalizacija volitev na lokalni ravni je uveljavljena le v obliki preferenčnega glasovanja. Volilec lahko da preferenčni glas samo enemu kandidatu iz liste (13. člen ZLV). Preferenčni glas se upošteva le pri tistih kandidatih na listi, ki so dobili preferenčne glasove večine volilcev, ki so glasovali za listo. »To je dokaj zahteven pogoj (večina), in po vsej verjetnosti ne bo prav pogosto izpolnjen« (Grad, 1999:155). Zahtevnost tega zakonskega pogoja je tudi razlog, da se pri nobenih volitvah v občini Ormož še ni zgodilo, da bi imel kateri od kandidatov dovolj preferenčnih glasov, ki bi mu dali prednost pri izvolitvi (Zemlak, 2003). Posamezni kandidati imajo tu bistveno manjšo vlogo kot pri večinskem volilnem sistemu, zato pa je veliko bolj poudarjena vloga političnih strank.

Pri proporcionalnih volitvah je občina večinoma ena sama volilna enota, lahko pa se razdeli na več volilnih enot. Tudi ureditev delitve mandatov je nekoliko različna pri volitvah v eni in pri volitvah v večih volilnih enotah.

Občina Ormož je razdeljena na 4 volilne enote, ki so prikazane v tabeli 4.2. Oblikovane so bile s strani tedanje Skuščine občine Ormož z Odlokom o določitvi volilnih enot, 13. oktobra 1994, torej neposredno pred prvimi volitvami občinskega sveta. Volilne enote so oblikovane na način, da so čim bližje dejanskim lokalnim skupnostim znotraj občine. Obsegajo najmanj eno in največ 3 krajevne skupnosti. Volilne enote se znotraj občine lahko oblikujejo le, če se v vsaki volilni enoti voli več kot 5 članov občinskega sveta (22.člen ZLV). Ta pogoj je v

občini Ormož izpolnjen, saj se v vsaki volilni enoti voli najmanj 6 članov, kar je razvidno iz tabele 4.2.

TABELA 4.2: **Volilne enote v občini Ormož**

VOLILNA ENOTA	OBMOČJE VOLILNE ENOTE	ŠTEVILO ČLANOV OS, KI SE VOLI
Volilna enota 1	KS Ivanjkovci, KS Sveti Tomaž	6
Volilna enota 2	KS Kog, KS Miklavž pri Ormožu, KS Središče ob Dravi	7
Volilna enota 3	KS Ormož	7
Volilna enota 4	KS Velika Nedelja, KS Podgorci	6

Vir: Odlok o določitvi volilnih enot v občini Ormož, Uradni vestnik občin Ormož in Ptuj, št. 19/1994

Če se člani občinskega sveta volijo po proporcionalnem načelu v večih volilnih enotah, se mandati dodeljujejo listam kandidatov na dveh ravneh: na ravni volilne enote in na ravni celotne občine. Na ravni volilne enote se mandati dodelijo listam kandidatov po navadnem oziroma enostavnem Harejevem volilnem količniku. Mandati, ki niso bili razdeljeni v volilnih enotah, pa se razdelijo na ravni vse občine po d'Hondtovem sistemu. Pri tem se upoštevajo vsi glasovi v občini in ne samo ostanki glasov, kot pri državnih volitvah (Grad, 1998:155).

S posamezne liste kandidatov je izvoljenih toliko kandidatov, kolikor madatov je dobila lista. Kandidati so izvoljeni po vrstem redu na listi, razen če je vrstni red spremenjen zaradi preferenčnega glasovanja.

4.2.3. PRIMER RAZDELITVE MANDATOV OBČINSKEGA SVETA

V nadaljevanju je predstavljen sistem delitve mandatov glede na število glasov, ki so jih dobile posamezne liste na volitvah občinskega sveta Občine Ormož novembra 2002.

"Če se glasuje o listah kandidatov po volilnih enotah, se število mandatov, ki jih dobi posamezna lista v volilni enoti, ugotovi s količnikom, ki se izračuna tako, da se skupno

število glasov, oddanih za vse liste kandidatov v volilni enoti, deli s številom članov občinskega sveta, ki se volijo v volilni enoti" (15.člen ZLV).

TABELA 4.3: **Volilni glasovi posameznih list po volilnih enotah (november 2002)**

	LDS	NSi	SDS	SLS	ZLSD	Desus	Zeleni	Nestr. lista	Naprej Slo	Slo. Narod	Nestr. Kandi.	Skupaj
V.E.1	661	505	265	256	104	256	126	148	-	57	-	2378
V.E.2	821	312	208	299	112	312	131	170	81	35	-	2481
V.E.3	815	384	188	277	98	244	143	103	51	27	248	2578
V.E.4	629	434	214	263	85	254	111	229	-	31	-	2250
skupaj	2926	1635	875	1095	399	1006	511	650	132	150	248	9687

Vir: Računalniški izpis volilnih rezultatov – interni podatki OVK Ormož

Opomba: V nekaterih volilnih enotah posamezne liste niso imele svojih kandidatov, zato tam podatka ni

Volilni količniki po posameznih volilnih enotah so torej naslednji:

Volilna enota enota 1: $2378/6 = 396,33$

Volilna enota enota 2: $2481/7 = 354,43$

Volilna enota enota 3: $2578/7 = 368,28$

Volilna enota enota 4: $2250/6 = 375,00$

"S tem količnikom se deli število glasov za listo. Listi pripada toliko mandatov, kolikor-krat je količnik vsebovan v številu glasov za listo" (15.člen ZLV):

Volilna enota 1:

1. LDS ($661/396,33 = 1,66$) – 1 mandat
2. NSi ($505/396,33 = 1,27$) – 1 mandat
3. SDS ($265/396,33 = 0,66$) – ni več mandat,...

Volilna enota 2:

1. LDS ($821/354,43 = 2,31$) – 2 mandata
2. NSi ($312/354,43 = 0,88$) – ni več mandat,...

Volilna enota 3:

1. LDS ($815/368,28 = 2,21$) – 2 mandata
2. NSi ($384/368,28 = 1,04$) – 1 mandat
3. SLS ($277/368,28 = 0,75$) – ni več mandat,...

Volilna enota 4:

1. LDS ($629/375 = 1,67$) – 1 mandat
2. NSi ($434/375 = 1,15$) – 1 mandat
3. SLS ($263/375 = 0,7$) – ni več mandat,...

Tako je bilo v štirih volilnih enotah razdeljenih 9 direktnih mandatov (po Harejevem količniku). Razdeljeni so bili samo med listi dveh strank. Iz liste LDS je bilo tako direktno izvoljenih 6 občinskih svetnikov, iz liste NSi pa trije.

Mandati, ki niso bili razdeljeni po volilnih enotah, se "razdelijo na ravni občine na podlagi seštevka glasov, oddanih za istoimenske liste, ki so bile vložene v dveh ali več volilnih enotah" (16.člen ZLV). V našem primeru je tako potrebno razdeliti še 17 mandatov ($26 - 9 = 17$). Pri nadaljni delitvi zanemarimo nestransko kandidatko, ki je kandidirala samo v eni volilni enoti.

Za razdelitev teh mandatov se najprej ugotovi, koliko mandatov bi pripadlo istoimenskim listam, sorazmerno številu glasov, ki so jih dobile v vseh volilnih enotah. To se ugotovi na podlagi "zaporedja najvišjih količnikov, ki se izračunajo tako, da se seštevki glasov, ki so jih dobile liste v vseh volilnih enotah, delijo z vsemi števili od ena do skupnega števila mandatov" (15.člen ZLV).

TABELA 4.4: Prvih 26 količnikov po D'Hondtu

LISTE Delitelj	LDS	NSi	SDS	SLS	ZLSD	Desus	Zeleni	Nestr. lista	Naprej Slo	Slo. Narod
1/1	2926 (1)	1635 (2)	875 (7)	1095 (4)	399 (20)	1066 (5)	511 (15)	650 (10)	132	150
1/2	1463 (3)	817,5 (8)	437,5 (17)	547,5 (12)		533 (14)		325 (26)		
1/3	975,3 (6)	545 (13)		365 (22)		355,3 (23)				
1/4	731,5 (9)	408,7 (19)								
1/5	585,2 (11)	327 (24)								
1/6	487,6 (16)									
1/7	418 (18)									
1/8	365,7 (21)									
1/9	325,1 (25)									
Mandati	9	5	2	3	1	3	1	2	0	0

Opomba: Številke v oklepaju predstavljajo zaporedne številke količnikov (od 1 do 26), ki predstavljajo 26 mandatov.

Listam se pri delitvi mandatov na ravni občine dodeli toliko mandatov, kolikor znaša razlika med številom mandatov, ki bi jim pripadli po delitvi na ravni celotne občine, in številom mandatov, ki so jih že dobile pri delitvi mandatov po volnih enotah.

Iz tabele 4.4 je razvidno, kako bi se mandati razdelili na ravni celotne občine. Vendar pa je bilo v našem primeru že razdeljenih 9 direktnih mandatov. LDS je že dobila 6 mandatov, zdaj dobi še tri in ima skupaj tako 9 mandatov. NSi je dobila 3 direktne mandate, zdaj dobi še dva in jih ima skupaj 5. Ostale liste direktnih mandatov niso dobile, zato za njih velja število mandatov, ki so jih dobile v delitvi na ravni celotne občine.

"Mandati, ki jih dobijo istoimenske liste pri delitvi mandatov na ravni občine, se potem dodelijo listam v volilnih enotah, ki imajo največje ostanke glasov v razmerju do količnika v volilni enoti" (17.člen ZLV).

4.2.4. OBČINSKI VOLILNI ORGANI

Volitve v občinske svete vodi in izvajaja **občinska volilna komisija** (33.člen ZLV), ki je kolegijski volilni organ. Poleg nje pa imajo določene funkcije pri volitvah še drugi organi; predsednik državnega zbora, republiška volilna komisija, občinski svet, župan ter sodišča, pristojna za upravne spore.

Če se pri proporcionalnih volitvah člani občinskega sveta volijo po volilnih enotah, se lahko imenujejo tudi **volilne komisije volilnih enot**. Glasovanje na voliščih vodijo **volilni odbori**. Za vsako volišče se imenuje najmanj en volilni odbor (33.člen ZLV).

Občinsko volilno komisijo sestavljajo predsednik in trije člani ter njihovi namestniki. Predsednik volilne komisije in njegov namestnik se imenujeta izmed sodnikov ali iz drugih diplomiranih pravnikov. Občinsko volilno komisijo občine Ormož je tako v volilnih letih 1994 in 1998 vodil sodnik Janko Keček, danes pa jo vodi Mateja Zemlak, ki je diplomirana pravica. Po mnenju Zemlakove je ta izobrazbeni zakonski pogoj ustrezen, saj je za opravljanje tega dela zelo pomembno poznavanje in sposobnost interpretacije zakonodaje. Imenovana je bila na predlog stranke LDS, čeprav ni članica te stranke. Ostali člani volilne komisije in njihovi namestniki se imenujejo po predlogih političnih strank, drugih organizacij občanov v občini ter občanov (35.člen ZLV). Vendar pa v občini tudi ostale člane občinske volilne komisije večinoma predlagajo politične stranke, kar pa po mnenju Zemlakove ni dobro. Strankarska nesoglasja se na ta način namreč selijo tudi v delo volilne komisije.

Volilnih komisij volilnih enot v občini Ormož ni. Razlog je po besedah Zemlakove predvsem v tem, da bi le-te pomenile zgolj podvajanje dela in tako tudi stroškov.

Volilne odbore sestavljajo predsednik in parno število članov ter njihovi namestniki. Imenujejo se izmed občanov, ki imajo stalno prebivališče v občini (37.člen ZLV). Tudi člane volilnih odborov večinoma imenujejo na predlog političnih strank.

Občinsko volilno komisijo imenuje občinski svet, volilne odbore pa občinska volilna komisija. Volilne komisije se imenujejo za 4 leta, volilni odbori pa za vsake volitve (38.člen ZLV). Občinska volilna komisija določi tudi volišča. V občini Ormož je bilo na volitvah leta 2002 oblikovanih 64 volišč in tako tudi 64 volilnih odborov. Ta številka ostaja pri vsakih volitvah približno enaka, večinoma se spreminjajo samo sedeži določenih volišč. Razdelitev na volišča se je ohranila še iz sistema volitev pred letom 1990 (Zemlak, 2003).

Občinska volilna komisija skrbi za zakonitost volitev v občinski svet, potrjuje posamične kandidature oziroma liste kandidatov in sestavlja sezname kandidatov oziroma list kandidatov, določa volišča, imenuje volilne odbore, ugotavlja in razglša rezultate glasovanja ter daje poročila o izidu volitev, opravlja in vodi neposredno tehnično delo v zvezi z volitvami (41.člen ZLV). Poleg tega Zemlakova navaja, da se vsi glasovi iz posameznih volišč preštejejo še enkrat, kar je že navada iz prejšnjih let, čeprav to ni obvezno. Tudi zato je po njenem mnenju obstoj volilnih komisij volilnih enot nepotreben.

Volilni odbori vodijo glasovanje na volišču ter ugotavljajo izid glasovanja na volišču (43.člen ZLV). Zaradi nepravilnosti pri delu volilnega odbora ima vsak kandidat in volilec pravico vložiti ugovor pri občinski volilni komisiji (98.člen ZLV). Na volitvah 2002 je bil v občini Ormož vložen samo en takšen ugovor; Član volilnega odbora Sv. Tomaž naj bi starejši volilki svetoval izbiro kandidata. Vendar pa je bilo kasneje ugotovljeno, da svoboda volilne pravice v tem primeru ni bila kršena.

Volilni organi so samostojni in neodvisni organi lokalnih skupnosti. Funkcija članov volilnih organov je častna. Člani volilnih organov imajo zaradi dela v volilnih organih ob vsakih volitvah pravico do enkratnega nadomestila (45a.člen ZLV), višina nadomestila je določena z zakonom.

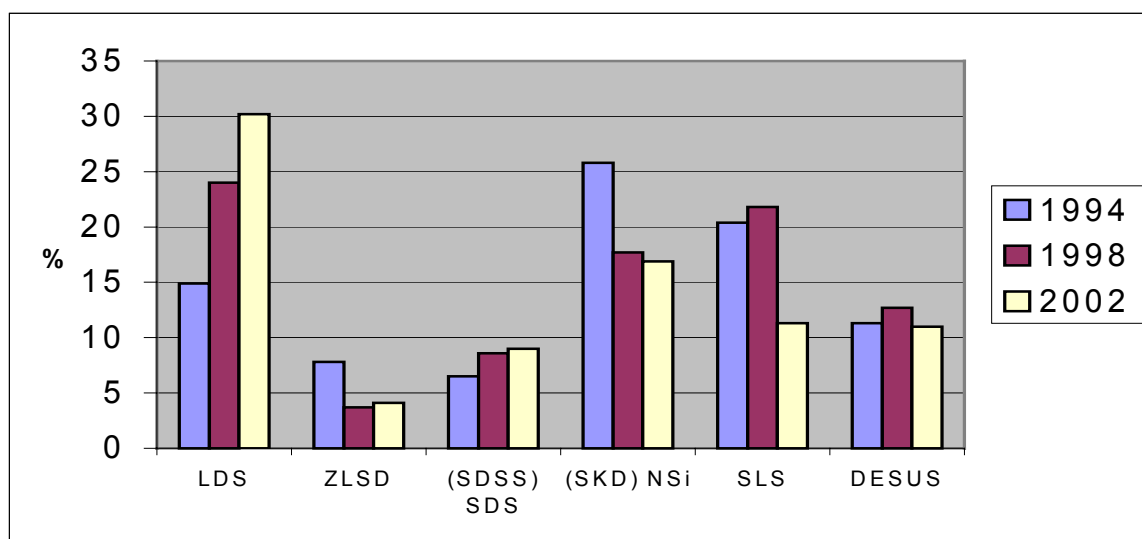
Zemlakova navaja, da sta jo pri delu predsednice komisije v veliki meri ovirali dejstvi, da je bila za to funkcijo predlagana s strani politične stranke in to, da je redno zaposlena na občini. Pogost očitek je bil, da dela »za župana«, čeprav se v njeno delo sploh ni vmešaval. Pravi tudi, da te funkcije ravno zaradi teh očitkov več ne bo opravljala.

5. PRIMERJALNA ANALIZA VOLITEV OBČINSKEGA SVETA V OBČINI ORMOŽ PO LETIH

V novem sistemu lokalne samouprave po letu 1994 je bilo do danes izvedenih troje volitev v občinske svete. Prvič smo člani lokalnih skupnosti volili svoje predstavnike v občinske svete 4. decembra 1994. Ker jim volici mandat podelimo za štiri leta, so naslednje lokalne volitve potekale 22. novembra 1998, zadnje volitve pa 10. novembra 2002. V celoti so volilni rezultati po posameznih letih predstavljeni v prilogi.

5.1. PRIMERJALNA ANALIZA REZULTATOV STRANKARSKIH LIST

GRAF 5.1: Primerjava volilnih rezultatov strankarskih list po letih

Opomba: Leta 1994 je SKD na volitvah občinskega sveta nastopila v koaliciji z Zelenimi Slovenije

Vir: Poročila o izidih volitev občinskega sveta občine Ormož 1994, 1998, 2002, Občinska volilna komisija

Na vseh dosedanjih volitvah so prevladovali strankarske kandidatne liste, in sicer liste parlamentarnih političnih strank, ki imajo v občini dobro organizirane lokalne odbore. Od parlamentarnih strank samo SMS in SNS v občini nimata organiziranega lokalnega odbora in zato na nobenih dosedanjih volitvah nista predstavili svoje kandidatne liste. V grafu 5.1 so predstavljeni volilni rezultati šestih strank, ki so svoje kandidatne liste predstavile ob vsakih volitvah. Poleg teh so se na volitvah predstavile še tri stranke. Zeleni Slovenije, ki so bili na prvih volitvah še parlamentarna stranka, so takrat nastopili v zmagovalni koaliciji z SKD. To je bila edina predvolilna koalicija, ki je bila kdaj oblikovana v občini na volitvah občinskih svetov. Na volitvah 1998 in 2002 so Zeleni nastopili samostojno in vsakič dobili samo po en

mandat. Na volitvah 2002 sta svoji kandidatni listi predstavili tudi dve neparlamentarni in zato manj prepoznavni politični stranki, Stranka Slovenskega naroda in Naprej Slovenija. Obe sta dosegli približno po 1,5% glasov, kar ni zadostovalo za pridobitev mandata.

Velika zmagovalna koalicija prvih lokalnih volitev, SKD in Zeleni Slovenije, je takrat dosegla 25,8% glasov, kar je pomenilo 8 mandatov. Njihovi občinski svetniki so tako predstavljali le nekaj manj od ene tretjine občinskega sveta. Tega leta je bila SKD tudi skupna zmagovalka volitev v občinske svete na ozemlju celotne države. Po uspehu ji je v občini sledila SLS z 20,4% glasov oziroma s 6 mandati. LDS je bila s pridobljenimi 4 mandati tretja najuspešnejša stranka prvih lokalnih volitev. Na volitvah 1998 so se stranke na prvih treh mestih zamenjale. Zmagovalka je bila LDS, ki je dosegla tudi najvišji skok glede na prejšnje volilno leto. Dosegla je 24% glasov, ki so zadostovali za 7 mandatov v občinskem svetu. Na drugem mestu se je ohranila SLS, ki je dosegla približno izenačen rezultat kot leta 1994. Na tretjem mestu je sledila SKD s 17,7% glasov. Število njenih izvoljenih občinskih svetnikov se je iz 8 zmanjšalo na 5. Dosegla je največji padec volilne podpore glede na prejšnje volilno leto. Precejšnji padec je takrat dosegla tudi ZLSD, vse ostale stranke pa so nekoliko pridobile. Leta 2002 je spet zmagala LDS, vendar se je tokrat njena volilna podpora glede na leto 1998 še povečala. Dobila je kar 30% volilnih glasov in ima danes 9 občinskih svetnikov. Glede na leto 1994 se je njena volilna podpora dvignila za več kot 100%. Največji padec volilne podpore je dosegla SLS, ki je tako leta 1994 kot leta 1998 imela 6 občinskih svetnikov, leta 2002 pa se je to število prepolovilo. Dosegla je le 11,3% glasov, vendar pa je kljub temu tretja najmočnejša stranka v občinskem svetu. Iz tega lahko sklepamo, da se je veliko volilcev SLS na teh volitvah odločilo za LDS. Nekoliko je na teh volitvah upadla tudi podpora preoblikovani SKD, sedaj NSi, ter DESUS-u.

Če primerjamo personalno sestavo občinskega sveta med letoma 1994 in 1998, ugotovimo, da je bilo kar 9 občinskih svetnikov (torej nekaj več kot ena tretjina) iz prvega mandata leta 1998 ponovno izvoljenih. Izmed teh 9 svetnikov so bili štirje izvoljeni tudi še leta 2002. Tako imamo danes v občinskem svetu 4 svetnike, ki jim je bil mandat zaupan na vseh treh dosedanjih volitvah. Trije izmed njih so iz stranke SKD (danes NSi). Ta stranka ima v občini dokaj stabilno volilno bazo in kontinuiteta občinskih svetnikov kaže na to, da so njeni volilci z delom svojih občinskih svetnikov zadovoljni. Vendar pa v tej stranki razmišljajo, da je čas za spremembe in da bodo na naslednjih volitvah nastopili z drugačno kadrovske sestavo list (Sok, 2003).

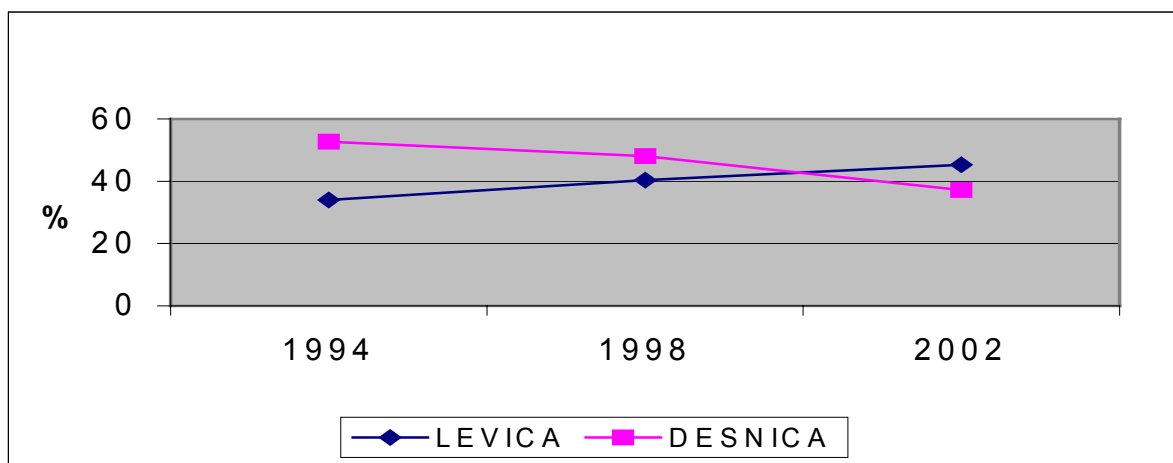
Primerjalna analiza rezultatov političnih strank na dosedanjih lokalnih volitvah pokaže obstoj treh skupin političnih strank. V prvo spadadata stranki s konstantnim povečevanjem volilne podpore. To sta LDS in SDS. To povečevanje je sicer veliko bolj izrazito pri LDS, kjer menijo, da je takšen trend naraščanja volilne podpore rezultat povečevanja ugleda stranke na državni ravni in dobrega dela lokalnega odbora, ki je bil v zadnjih letih kadrovsko precej okrepljen. Vendar pa pričakujejo, da se bo trend povečevanja volilne podpore ustavil, ker se bo podpora strankam konsolidirala tudi na lokalni ravni (Kosi, 2003). Ostale stranke se večinoma strinjajo s tem, da je glavni dejavnik uspeha LDS delovanje stranke na državni ravni, hkrati pa menijo, da je k uspehu prispeval tudi padec volilne podpore SLS in lažje pridobivanje finančnih sredstev, saj se stranka povezuje predvsem s podjetniškim sektorjem v občini. Glavni dejavnik naraščanja podpore SDS pa je po besedah predsednika njenega lokalnega odbora predvsem bolj intenzivno delo v zadnjih letih, ko je bila precej spremenjena tudi kadrovska struktura v vodstvu stranke.

V drugo skupino spadata SKD (danes NSi), ki je edina politična stranka, katere podpora je konstantno upadala (vendar je to upadanje v primerjavi z naraščanjem podpore LDS veliko manj izrazito), in SLS, ki se ji je volilna podpora v primerjavi z letom 1998 zmanjšala za več kot 10 odstotnih točk. V lokalnem odboru NSi si padec volilne podpore razlagajo z različnimi predvolilnimi aferami, ki jih je stranka doživljala na državni ravni. Pred volitvami 1998 je bila aktualna afera s porodniškim dopustom Vide Čadonič Špelič, ki je bila takrat glavna tajnica stranke. Stranko so obtožili spolne diskriminacije, ki jo sami sicer ostro zanikajo, vsekakor pa je prispevala k slabemu volilnemu rezultatu. Podobna zgodba se je ponovila tudi pred volitvami 2002, ko je po njihovih besedah k slabemu rezultatu prispeval neuspešen poskus združevanja desnice v veliko koalicijo (Sok, 2003). Lokalni odbor SLS velik padec svoje volilne podpore povezuje s svojo neagresivnostjo v lokalni politični areni in hkrati z veliko agresivnostjo ostalih strank, ki pogosto vodi v »uporabo primitivnih metod in izigravanja ljudi« (Hanželič, 2003). Padec volilne podpore SLS pa je lahko povezan tudi z dejstvom, da se je zmagovalni županski kandidat, ki je hkrati poslanec SLS, odločil, da na lokalnih volitvah nastopi kot nestrankarski kandidat.

V tretjo skupino spadajo DESUS, ZLSD in Zeleni, katerih podpora sicer niha, vendar pa ne toliko, da bi se število izvoljenih občinskih svetnikov bistveno spreminjalo.

Primerjava volilnih glasov posameznih političnih strank na volitvah občinskega sveta občine Ormož 1994, 1998 in 2002 nam dopušča ugotovitev, da je prišlo do precejšnjega pomika v levo. Ta pomik je postal najbolj izrazit na zadnjih lokalnih volitvah, kar je razvidno iz slike 5.1. Vzrok za ta premik je predvsem naraščanje podpore LDS. Tako levica kot desnica pa se strinjata v tem, da je vzrok za takšno stanje tudi neenotnost desnice, ki je precej podobna neenotnosti in nesposobnosti povezovanja na državni ravni. SLS je namreč zavrnila vse ponudbe SKD (NSi) in SDS, da bi se pomladne stranke povezale v nekakšno občinsko koalicijo. Po mnenju župana, ki je bil na vseh dosedanjih volitvah izvoljen kot nestrankarski kandidat, so glavni razlog za krepitev levice »vodstva desnih strank, ki so nesposobna nekega konstruktivnega političnega dialoga« (Trofenik, 2003).

SLIKA 5.1: Primerjava volilnih rezultatov »levice in desnice«*

* Če označim LDS, ZLSD in DESUS kot stranke, ki se nahajajo levo od sredine političnega spektra in SKD (NSi), SLS in SDS kot stranke, ki se nahajajo desno od sredine.

Vir: Poročila o izidu volitev občinskega sveta 1994, 1998, 2002, Občinska volilna komisija

5.2. PRIMERJALNA ANALIZA REZULTATOV NESTRANKARSKIH LIST

TABELA 5.1: Deleži glasov in število mandatov nestranskih kandidatnih list

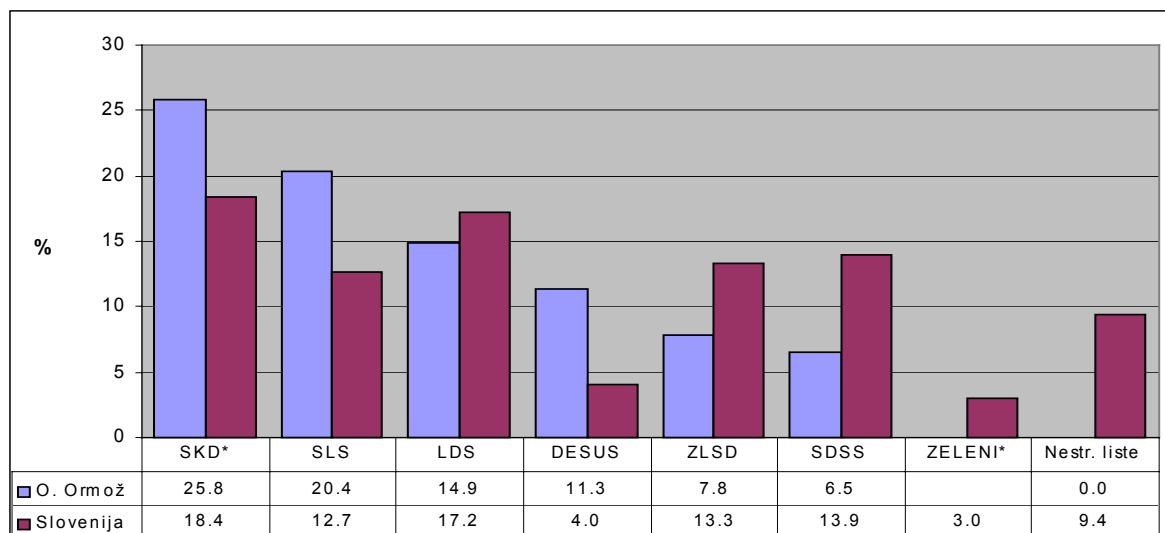
LETO	Število nestranskih kandidatnih list	Skupno število kandidatnih list	% glasov nestr. list	Število mandatov
1994	5	11	13,3%	2
1998	4	11	7,7%	0
2002	2	11	9,3%	2

Vir: Poročila o izidu volitev občinskega sveta 1994, 1998, 2002, Občinska volilna komisija

Iz tabele 5.1 je razvidno, da se število nestranskih list, ki kandidirajo na volitvah, iz leta v leto zmanjšuje. Proporcionalni sistem volitev ne zagotavlja zadostnega vpliva volilcev na izbiro članov predstavniškega telesa in »daje preveč teže strankarski določitvi kandidatov na kandidatni listi« (Grad, 1998:156). Leta 1994 je bilo nestranskih kar 5 list od skupaj 11-tih. Torej je skoraj polovica list dobila le 13,3% glasov. Po en mandat sta si razdelili »Nestransko lista volilcev«, ki je dobila 4,3% in »Lista strankarsko neodvisnih« s 4% volilnih glasov. Na volitvah leta 1998 so sicer nastopile 4 neodvisne liste, vendar pa nobeni od njih ni uspelo pridobiti mandata. Skupaj so dobile 7,7% glasov. S presenetljivo visokim deležem volilnih glasov (6,7%) je leta 2002 presenetila »Nestransko enotna lista«, ki je dobila 2 mandata. Vsekakor je k uspehu prispevalo to, da je svoje liste oblikovala v vseh volilnih enotah in bila deležna tudi bolj ali manj očitne podpore župana, ki je na vseh dosedanjih županskih volitvah tudi sam nastopil kot nestranski kandidat. Večinoma so to listo predstavljali kandidati, ki so bili na prejšnjih volitvah kandidati političnih strank in so si tako že pridobili nekaj izkušenj in političnega ugleda. Zato se tudi nobena od političnih strank ne strinja, da je bila to res »nestransko« lista, strinjajo pa se, da so jim ti kandidati odnesli kar nekaj glasov. Župan je sicer zadovoljen z uspehom te liste, vendar pa meni, da bi lahko z ustrežnejšo kadrovske sestavo in z več časa za pripravo lista dosegla še boljši rezultat. Trofenik pravi, da je bil res podpornik te liste, z njo pa so hoteli "dati možnost ljudem, ki so bili nezadovoljni z dosedanjim delovanjem strank in tistim, ki se ne želijo strankarsko opredeliti, imajo pa željo sodelovati v lokalnem političnem življenju" (Trofenik, 2003).

5.3. PRIMERJALNA ANALIZA VOLITEV OBČINSKEGA SVETA V OBČINI ORMOŽ IN LOKALNIH VOLITEV V SLOVENIJI

GRAF 5.2: Rezultati strankarskih list na volitvah 1994 v občini Ormož v primerjavi z rezultati na ravni države**

* Zeleni Slovenije so na volitvah 1994 nastopili v koaliciji z SKD, zato podatki niso neposredno primerljivi

** Podatki za Slovenijo so samo iz tistih občin, v katerih se občinski svet voli po proporcionalnem volilnem sistemu

Vir: Podatki občinske in republiške volilne komisije, 1994

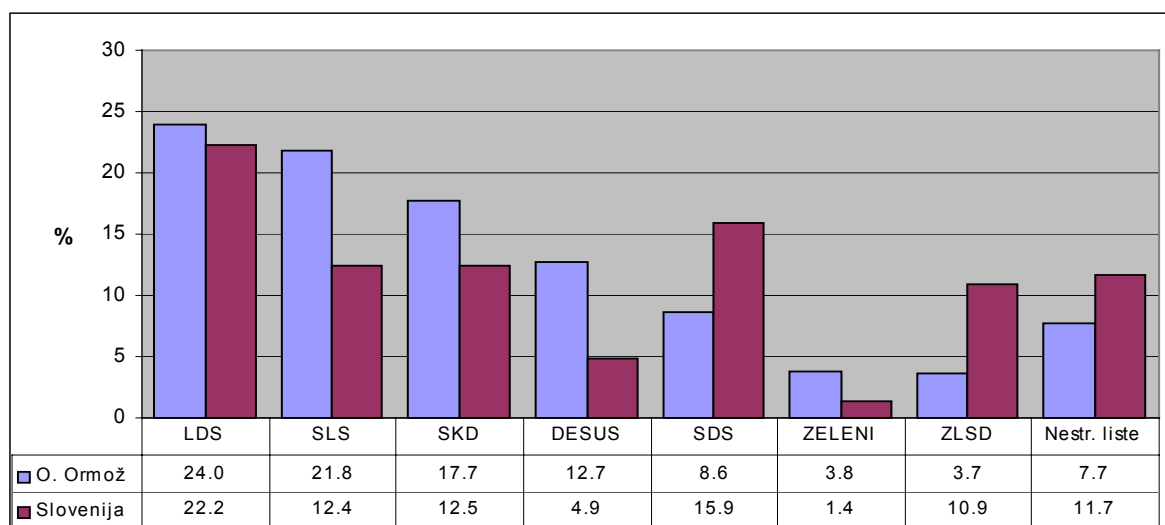
Zmagovalka volitev v občinski svet občine Ormož leta 1994 je bila SKD. Hkrati je bila SKD najmočnejša stranka tudi pri volitvah v občinske svete na ravni celotne države. Neposredna primerjava volilnih rezultatov ni mogoča, saj je v občini SKD nastopila v koaliciji z Zelenimi. V grafu so sicer upoštevane le tiste slovenske občine, v katerih se voli po proporcionalnem volilnem sistemu. Treba pa je upoštevati tudi dejstvo, da je bila SKD še močnejša v manjših občinah, v katerih se voli po večinskem volilnem sistemu. SKD je namreč stranka, ki se je vedno zavzemala za manjše občine. Tudi v občini Ormož je bila glavni organizator in podpornik predlogov za ustanovitev novih občin. "SKD je bila leta 1994 poleg SDSS edina politična stranka v Sloveniji, ki je imela »terenske izpostave« – občinske odbore organizirane v vsaki slovenski občini" (Haček, 1999:221). SLS, kot druga najmočnejša stranka v občini, je bila na ravni države z 12,7% glasov šele četrta najuspešnejša stranka. Njen delež glasov v občini je tudi najbolj nad slovenskim povprečjem.

Druga najmočnejša stranka na ravni celotne Slovenije je bila LDS s 17,2% glasov. V občini Ormož je LDS dosegla podpovprečen rezultat, vendar je bila še vedno tretja najmočnejša stranka.

Najbolj podpovprečen rezultat glede na rezultate ostalih slovenskih občin je dosegla SDSS, ki je na ravni občine dobila le 6,5% glasov oziroma le 1 mandat, na ravni države pa je s 13,9% dosegla tretji najboljši rezultat.

V občini od slovenskega povprečja izstopa tudi DESUS, ki je dobil 13,3% glasov, na ravni celotne države pa le 4% glasov.

GRAF 5.3: Rezultati strankarskih list na volitvah 1998 v občini Ormož v primerjavi z rezultati na ravni države*

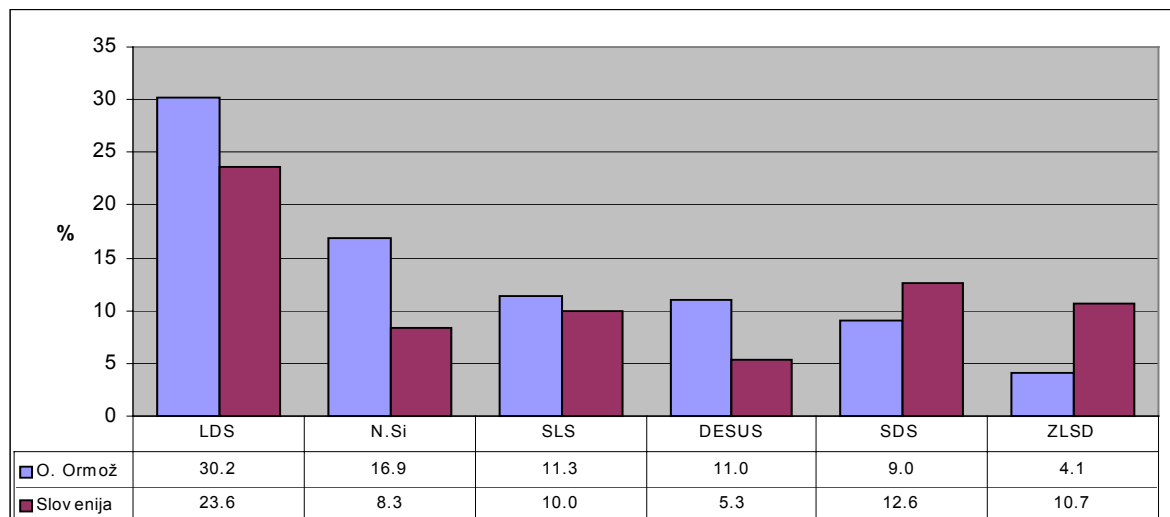
* Podatki za Slovenijo so samo iz tistih občin, v katerih se občinski svet voli po proporcionalnem volilnem sistemu

Vir: : Podatki občinske in republiške volilne komisije, 1998

Podpora nestrankarskim listam je v občini leta 1998 v primerjavi z letom 1994 upadla. Ta trend je bil v ostalih slovenskih občinah obraten, saj so volilci nestrankarskim listam leta 1998 v povprečju namenili nekaj več glasov.

V primerjavi z volitvami 1994 se je vrsti red treh najmočnejših strank v občinskem svetu bistveno spremenil. Najmočnejša stranka s sedmimi mandati (24%glasov) v občinskem svetu je postala LDS. LDS je bila najmočnejša stranka tudi na območju celotne države. Od slovenskega povprečja deležev volilnih glasov posameznih strank najbolj izstopa podpora SLS, ki je daleč nad slovenskim povprečjem (glej graf 5.3). Tudi DESUS je bil ponovno visoko nad povprečjem. Najbolj pod slovenskim povprečjem pa se je spet znašla SDS, ki pa je bila na ravni države s 15,9% druga najmočnejša stranka.

GRAF 5.4: Rezultati strankarskih list na volitvah 2002 v občini Ormož v primerjavi z rezultati na ravni države*

* Podatki za Slovenijo so samo iz tistih občin, v katerih se občinski svet voli po proporcionalnem volilnem sistemu

Vir: : Podatki občinske in republiške volilne komisije, 2002

Danes je LDS najmočnejša politična stranka (na volitvah občinskih svetov) tako na ravni občine kot na ravni države. V Ormožu je leta 2002 glede na ostale slovenske občine dosegla nadpovprečen rezultat, tako kot tudi NSi. NSi je druga najmočnejša stranka v občini in šele 5 najmočnejša stranka na ravni države. Delež glasov za SLS se je v občini približno izenačil s slovenskim povprečjem, predvsem na račun zmanjšane podpore v občini glede na prejšnja leta. Najbolj podpovprečni delež glede na volilne rezultate v državi sta spet dosegli SDS in ZLSD. ZLSD je dobila tudi najnižjo podporo med strankami, tako kot že tudi leta 1998. DESUS je spet dosegel zelo dober rezultat v primerjavi s slovenskim povprečjem.

Zaključimo lahko, da je bila ob vsakih volitvah najmočnejša stranka v občini tudi najmočnejša stranka na ravni države. Deleži glasov za ostale politične stranke pa se precej razlikujejo. Najbolj nadpovprečne deleže v občini glede na slovensko povprečje je dosegala SKD oziroma leta 2002 NSi, na prvih dveh volitvah pa tudi SLS. Tudi DESUS je vedno visoko nad povprečjem. Najbolj podpovprečne rezultate v občini dosejata SDS in ZLSD. Če poskušamo povezati strukturo prebivalstva v občini s programskimi izhodišči posameznih strank ugotovimo, da takšno razmerje podpore volilcev niti ni tako presenetljivo. Občina ima nadpovprečen delež starejšega prebivalstva, torej upokojencev, kar lahko povežemo z volilnim uspehom DESUS-a. Večinoma obsega ruralna območja, za katera je značilen visok delež pripadnikov katoliške vere (na popisu 2002 se je kar 71,7% prebivalcev občine opredelilo za katoličane, na ravni celotne države pa 57,8%) in visok delež kmečkega prebivalstva (kar 10,6% delovno aktivnega prebivalstva v občini se ukvarja s kmetijstvom). S tem lahko povežemo uspeh SKD oziroma NSi ter uspeh SLS. LDS svoj politični ugled pridobiva že s svojim delovanjem v parlamentu in vladi, hkrati pa je v občini zanjo značilna dobra organiziranost. ZLSD svoje podpovprečne rezultate povezuje z tem, da »jim v delu lokalnega odbora primanjkuje mladih« (Ivančič, 2003), zato razmišljajo o ustanovitvi mladega foruma. Obratno pa DESUS svoje nadpovprečne rezultate povezuje s tem, da dajejo v svojem lokalnem političnem programu prednost mladim, nekako v smislu »če mladim omogočimo zaposlitev, bodo tudi pokojnine višje« (Ivanuša, 2003). Hkrati je DESUS stranka, ki je zelo dobro organizirana in ima visoko število aktivnega članstva. Ostale stranke pa njihov uspeh povezujejo predvsem z navezo DESUSA z občinsko upokojensko organizacijo, ki je tudi odličen kanal za volilno kampanijo. Nekatere stranke njihov uspeh povezujejo tudi s tem, da so se kot stranka zelo hitro dobro organizirali, in s tem, da pri svojem političnem delovanju pogosto podpirajo župana, tako pri volitvah kot pri delovanju v občinskem svetu.

TABELA 5.2: Organizacijske značilnosti lokalne strankarske arene v občini Ormož

Pol. stranka	Organiziran lokalni odbor?	Krajevni odbori?	Razvit poseben program za lokalno skupnost?	Skupaj članov	Aktivni člani	Strošek volilne kampanije 2002 (v SIT)*
LDS	Da	Da (po KS)	Ne	150	60	800 000
NSi	Da	Da (po KS)	Da	160	80	1.300 000
SLS	Da	Da (po KS)	Ne	1000	150	130 000
SDS	Da	Da (po KS)	Da	120	30	700 000

ZLSD	Da	Ne	Ne	50	16	-**
Desus	Da	Da (po KS)	Da	460	120	180 000

* To so stroški vseh volitev (občinskega sveta, župana, svetov KS), zato med seboj niso neposredno primerljivi, saj vse stranke niso imele kandidata za župana.

** Predsednik lokalnega odbora ZLSD ni želel dati podatka.

Vir: Razgovori s predsedniki lokalnih odborov strank ali z drugimi vidnejšimi predstavniki strank

V tabeli 5.2 je strnjeno nekaj objektivnih značilnosti lokalne strankarske arene, v katerih lahko iščemo dejavnike uspeha posameznih strank. Vse omenjene stranke imajo v občini organizirane lokalne odbore, vendar pa sam obstoj lokalnega odbora seveda ni dovolj. Iz pogovorov z lokalnimi političnimi voditelji sem ugotovila tudi to, da sta najpomembnejša lokalna dejavnika uspeha politične stranke na lokalnih volitvah dobra krajevna pokritost terena, ki je močno povezana tudi s stopnjo aktivnega članstva v strankah. To so člani strank, na katere lahko strankarski voditelji vedno računajo, tako v smislu kandidiranja, propagiranja lokalnega programa strank, novačenja članov kot tudi lepljenja plakatov in deljenja letakov. Pomembnost števila aktivnega članstva potrjuje tudi dejstvo, da imajo najuspešnejše stranke na volitvah občinskih svetov (LDS, NSi, SLS) res največ takšnih članov.

TABELA 5.3: Osnovne značilnosti lokalne strankarske arene po oceni voditeljev lokalnih odborov strank v občini Ormož

Politična stranka	Najbolj izstopajoča značilnost lokalne strankarske arene
LDS (Kosi)	"Izrazita dvopolnost, ki otežuje konstruktivni dialog"
NSi (Sok)	"Nezainteresiranost lokalnih politikov, ki se niso pripravljeno bolj angažirati"
SLS (Hanželič)	"Nerazgledanost občanov kot osnova za uporabo primitivnih metod in izigravanja s strani določenih strank"
SDS (Šumenjak)	"Konfliktnost namesto konstruktivnosti, strah pred osebnimi zamerami občanov zaradi politike"
ZLSD (Ivančič)	"Preveč teže se daje političnim strankam, zato v občinskem svetu bolj boj za oblast in prevlado kot konstruktivno delo"

Vir: Razgovori s predsedniki lokalnih odborov strank ali z drugimi vidnejšimi predstavniki strank

5.4. VOLILNA UDELEŽBA NA VOLITVAH OBČINSKIH SVETOV V OBČINI ORMOŽ IN SLOVENIJI TER PRIMERJAVA Z VOLITVAMI V DRŽAVNI ZBOR

TABELA 5.4: Volilna udeležba v primerjalni perspektivi

LETO	Volitve OS v občini Ormož	Volitve OS na ravni države	Volitve v DZ
1994	72,9%	62,6%	1992 - 85,6%
1998	58,9%	58,3%	1996 - 73,7%
2002	72,5%	70,9%	2000 - 70,1%

Vir: Podatki občinske in republiške volilne komisije

Volilna udeležba je ena izmed konvencionalnih oblik politične participacije. V praksi so lokalne volitve običajno najpomembnejši vpliv občanov na delovanje lokalne samouprave.

Volilna udeležba na lokalnih volitvah v Sloveniji je bila na volitvah 1998 manjša kot na volitvah v letu 1994, čeprav le za slabih 5 odstotnih točk. Volilna udeležba na volitvah v občini Ormož je bila leta 1998 v primerjavi z letom 1994 že bistveno manjša. Zmanjšala se je kar za 14 odstotnih točk. To lahko pripišemo konsolidaciji novega sistema lokalne demokracije, ki se je zgodila v prvem mandatu predstavniških organov občin. Eden izmed razlogov bi lahko bilo tudi upadanje navdušenja ljudi za spremljanje lokalne politične arene. Pojavlja se namreč nezadovoljstvo z zaznano odzivnostjo lokalnih oblasti. Pričakovanja na začetku poti so bila velika, opazen pa je tudi premik od »velikih« k bolj vsakdanjim političnim temam, ki nimajo tako intenzivnega mobilizacijskega potenciala. Na volitvah 2002 je bila volilna udeležba višja tako na državni kot na občinski ravni. Vendar pa je treba to zvišanje povezati z dejstvom, da so sočasno potekale tudi volitve predsednika republike, kar je vsekakor prispevalo k višji volilni udeležbi.

Zanimivo je tudi, da je bila volilna udeležba na volitvah 1994 v občini Ormož kar za 10,3 odstotne točke višja kot je bilo povprečje v Sloveniji. V velikostnem razredu občine Ormož (od 15 000 – 20 000 prebivalcev) je bila leta 1994 povprečna volilna udeležba 64,3%, torej bistveno manjša kot v občini Ormož. Višja volilna udeležba, primerljiva z občino Ormož, pa je bila sicer značilna za manjše, novo nastale občine. Leta 1998 je zanimanje za lokalne volitve v občini precej upadlo (58,9%) in postalo primerljivo s slovenskim povprečjem (58,3%) ter se približalo tudi povprečju svojega velikostnega razreda (60,0%).

Zanimiv je tudi trend upadanja števila neveljavnih glasovnic na lokalnih volitvah. Leta 1994 je bilo na volitvah članov občinskega sveta občine Ormož kar 12,3% neveljavnih glasovnic. Leta 1998 se je ta delež zmanjšal na 6,5%, leta 2002 pa je bil neveljaven le 1% oddanih glasovnic. Tudi to je odraz konsolidacije sistema lokalnih volitev.

5.5. SPOLNA STRUKTURA OBČINSKIH SVETOV V OBČINI ORMOŽ IN V SLOVENIJI

TABELA 5.5: Spolna struktura občinskih svetov občine Ormož v primerjalni perspektivi

LETO	Občinski sveti – OBČINA ORMOŽ		Občinski sveti - SLOVENIJA	
	Število žensk	Delež žensk	Število žensk	Delež žensk
1994	2	7,7%	299	10,7%
1998	2	7,7%	380	12,0%
2002	2	7,7%	417	13,0%

Vir: Podatki Občinske volilne komisije in Urada za enake možnosti RS (www.uem-rs.si)

Iz tabele 5.5 je razvidno, da ostaja delež žensk v občinskem svetu občine Ormož nespremenjen skozi vse tri dosedanje mandate. V vsakem mandatu sta bili izvoljeni le dve ženski, kar predstavlja 7,7% občinskega sveta. Dosedaj smo imeli 5 občinskih svetnic, ker je bila ena izmed njih, Tanja Vaupotič, izvoljena dvakrat. Največ ženskih svetnic je imela SKD oziroma leta 2002 NSi, in sicer štiri (v prvem mandatu eno, v drugem dve, v tretjem eno). V lokalnem odboru NSi pravijo, da ženske na kandidatne liste postavljajo namenoma, ker je to v skladu z načeli, za katere se stranka zavzema v državnem zboru, kjer ima tudi največje število poslank. Eno svetnico je v prvem mandatu imela SLS, v sedanjem mandatu občinskega sveta pa je ena izmed svetnic neodvisna kandidatka. LDS ima danes v občinskem svetu kar 9 mandatov, ki jih zasedajo sami moški. Kot vzrok za to navajajo nezainteresiranost žensk. Letos se jim je celo zgodilo, da so na listo sicer uvrstili žensko, ki jim je s svojim ugledom prinesla zelo veliko volilnih glasov, vendar pa se je s kandidaturo strinjala samo v primeru, če jo uvrstijo na neizvoljivo mesto.

Tudi v drugih občinah lokalna politika ni naklonjena ženskam. Povprečni delež žensk v občinskih svetih se sicer iz mandata v mandat zvišuje, vendar pa je bil leta 2002 najvišji doseženi delež le 13% žensk. Vendar ni samo lokalna politika tista, ki ženskam ni naklonjena. Na volitvah v Državni zbor leta 1996 je bilo izvoljenih samo 7 žensk (7,7%), leta

2000 pa 12 žensk, kar predstavlja 13,3% (www.dz-rs.si). Deleža izvoljenih žensk v občinskih svetih v Sloveniji in v Državnem zboru sta torej primerljiva. Ugotovila sem tudi nesorazmerje med deležem žensk v članstvu strank, na kandidatnih listah in med deležem izvoljenih žensk v občinski svet . V raziskavi iz leta 1993 Urad za žensko politiko ugotavlja, da je glavni razlog žensk za sprejem politične funkcije osebna zainteresiranost. Te v Sloveniji ni ne na državnem in ne na lokalnem nivoju.

6. PRIMERJALNA ANALIZA VOLITEV ŽUPANA V OBČINI ORMOŽ

TABELA 7.1 : Volitve župana v občini Ormož - 1994

	Predlagatelj	Št. glasov	% glasov
Vili TROFENIK	Skupina volilcev	6658	71,06
Miroslav HANŽELIČ	SLS	1757	18,75
Andrej PUČKO	ZLSD	955	10,19
		8415	100

Vir: Poročilo o izidu volitev župana občine Ormož, Uradni vestnik občin Ormož in Ptuj, 15.12.1994

TABELA 7.2: Volitve župana v občini Ormož - 1998

	Predlagatelj	Št. glasov	% glasov
Vili TROFENIK	skupina volilcev	5693	71,65
Alojz SOK	SKD	1465	18,44
Miroslav HANŽELIČ	SLS	788	9,91
		7946	100

Vir: Poročilo o izidu volitev župana občine Ormož, Uradni vestnik občine Ormož, 27.11.1998

TABELA 7.3: Volitve župana v občini Ormož - 2002 – 1. in 2.krog

		1.krog	2.krog
	Predlagatelj	% glasov	% glasov
Vili TROFENIK	skupina volilcev	47,77	52,21
Alojz SOK	N.Si+SDS	35,37	47,79
Vekoslav KOSI	LDS	14,69	
Fredi BREZNIK	Naprej Slovenija	2,17	
		100	100

Vir: Poročilo o izidu volitev župana občine Ormož, Uradni vestnik občine Ormož, 15.11 in 3.12. 2002

Poleg volitev občinskega sveta so za oblikovanje organov občine pomembne tudi volitve župana, ki je voljen neposredno. "S spremembo zakona o lokalni samoupravi leta 1998 je postal župan ključna figura v občini, saj je nasproti občinskemu svetu izrazito pridobil na politični moči" (Haček, 1999:225). Redne volitve župana se opravijo skupaj z volitvami občinskega sveta, torej vsaka 4 leta. Tako kot volitve občinskega sveta tudi županske volitve vodi občinska volilna komisija. Za županske volitve se občina ne razdeli na volilne enote, ker gre za volitve na individualno funkcijo.

V zgornjih tabelah so predstavljeni rezultati županskih volitev občine Ormož v letih 1994, 1998 in 2002. Glede na velikost občine nekoliko preseneča dokaj nizko število kandidatov po posameznih letih. Če pogledamo njihovo personalno sestavo ugotovimo, da je na vseh dosedanjih volitvah kandidiralo le 6 različnih oseb.

Na volitvah 1994 je SLS predlagala svojega kandidata za župana, Miroslava Hanželiča. SLS je tega leta na ravni države predlagala največje število županskih kandidatov.

Zanimivo je, da svojega kandidata ni predlagala SKD, ki je bila sicer velika zmagovalka volitev v občinske svete. Vendar pa je na teh volitvah podprla Vilija Trofenika, ki je bil s prepričljivimi 71,06% tudi zmagovalec prvih županskih volitev. Kandidiral je s podpisi volilcev in še danes pravi, da se za to sploh ne bi odločil, če ta oblika kandidature ne bi bila možna. Takrat je bilo potrebno za župansko kandidaturo zbrati 50 podpisov. Trofenik pravi, da so bili podpisi zbrani že vnaprej in da se je šele po različnih prošnjah zbiralcev teh podpisov odločil za svojo prvo kandidaturo.

Tako kot leta 1994 tudi leta 1998 drugi krog županskih volitev v občini Ormož ni bil potreben. Vili Trofenik je bil ponovno izvoljen s skoraj izenačenim volilnim rezultatom. Spet je nastopil kot neodvisni kandidat, kar je nekoliko presenetljivo, saj je bil leta 1996 izvoljen tudi za poslanca v Državnem zboru in sicer kot kandidat SLS. Za takšen način kandidiranja je bilo v občini Ormož glede na njeno število prebivalcev takrat že potrebno zbrati najmanj 150 podpisov volilcev. Trofenik pravi, da z zbiranjem teh podpisov ni imel nobenih težav in da jih je vedno zbral več kot je bilo potrebno. To, da nek kandidat dobi zahtevano večino v prvem krogu, se v ostalih slovenskih občinah sicer redko zgodi. Trofeniku je to uspelo kar dvakrat. Miroslav Hanželič (SLS) je ponovno kandidiral, vendar sam pravi, da zmage ni pričakoval. Kot razlog za kandidaturo navaja osebno trmo, ker Trofenik ni hotel nastopiti kot kandidat SLS. Glasovi volilcev SLS so se tako porazdelili med Trofenika in njega, kar

navaja kor razlog za to, da se mu je volilna podpora iz leta 1994 zmanjšala kar za 9 odstotnih točk. SKD leta 1998 ni več podprla Trofenika, ampak je predstavila svojega kandidata, Alojza Soka, ki je dobil 18,44% glasov. To je pomenilo približno vse glasove tistih, ki so tudi na volitvah občinskega sveta volili za to stranko.

Leta 2002 je bil tudi v občini Ormož potreben drugi krog volitev, v katerem je zmago Trofenika ogrozil skupni kandidat NSi in SDS, Alojz Sok, ki se je po letu 1998 spet odločil za kandidaturo. Sam pravi, da ga je dober volilni rezultat presenetil in da ga ni pričakoval. Pravi, da je takšen rezultat pokazal, da je na županski funkciji čas za spremembo. Kljub dokaj izenačenima volilnima rezultatoma v drugem krogu, je bil na župansko funkcijo še tretjič izvoljen Vili Trofenik, ki je spet nastopil kot kandidat skupine volilcev. Zanimiva je izenačenost njegove podpore v prvem in drugem krogu. Če predpostavimo, da so se drugega kroga volitev udeležili približno isti volilci, lahko ugotovimo, da so se glasovi ostalih dveh županskih kandidatov večinoma prenesli h kandidatu NSi, Soku. Zanimivo je, da so bili med temi glasovi tudi glasovi županskega kandidata LDS, Vekoslava Kosija. Kosi pravi, da ga je to presenetilo, čeprav se niti sam niti stranka ni odločila za to, da bi javno pozvali svoje volilce iz prvega kroga, da podprejo katerega izmed kandidatov. Čeprav so takšne prošnje prihajale iz obeh taborov, se je pokazalo, da takšen poziv verjetno ne bi zalegel, saj se volilci odločajo po svoje. LDS je svojega županskega kandidata predstavila šele na zadnjih volitvah. Kljub temu, da so bili že leta 1998 najmočnejša stranka v občinskem svetu, so takrat ocenili, da nimajo kandidata, ki bi lahko premagal Trofenika. Vendar pa tudi oni menijo, podobno kot NSi, da je »čas za spremembo na županski funkciji, kar so letos pokazali tudi volilci« (Kosi, 2003).

Neposrednost volitev župana pozna le malo drugih ureditev. V Sloveniji ima tak način volitev pogosto posledico, da župan in večina v občinskem svetu pripadata različnim političnim skupinam. »To pogosto vodi v zanimive situacije kohabitacije in povzroča številne težave v delovanju takšnih lokalnih skupnosti« (Haček, 1999:220). Takšna kohabitacija je bila značilna tudi za občino Ormož v vseh treh mandatih, kljub temu, da je bil župan vedno izvoljen kot neodvisni kandidat (čeprav je v parlamentu poslanec SLS). Predvsem so se pojavljala precejšnja nesoglasja med županom in svetniki SKD oziroma danes NSi.

Glavna ugotovitev analize županskih volitev v občini Ormož je, da je volilna podpora posameznim strankam na županskih volitvah manj pomembna kot na volitvah občinskega

sveta. Volilci se ne odločajo za politične stranke, ampak kažejo veliko mero zaupanja v dosedanjega župana, ki je na vseh dosedanjih volitvah nastopil kot nestrankarski kandidat. Pomembnejša je torej izbira osebe kot izbira po strankarski liniji.

Vili Trofenik dejavnike svojega uspeha deli v dve skupini. V prvo skupino spadajo izkušnje in ugled, ki jih je nabiral s svojim delovanjem v lokalni politiki že od 70-ih let naprej. Aktiven je bil zlasti na področju športa in šolstva. Bil je zadnji predsednik občinske skupnosti interesnih skupnosti ter zadnji predsednik izvršnega sveta občine (ugotovimo lahko, da kontinuiteta izvršne oblasti v občini traja že kar nekaj časa). V drugo skupino dejavnikov uspeha na volitvah župana pa spadajo predvsem podpore političnih strank, ki svojega kandidata nimajo. Nižji volilni rezultat v prvem krogu županskih volitev 2002 v primerjavi s prejšnjimi volitvami si sam razlaga predvsem s tem, da mu je najmočnejša stranka odrekla svojo podporo, saj je postavila svojega kandidata. Poleg tega pa LDS v drugem krogu ni pozvala svojih volilcev, da bi volili za njega. Kot razlog za to navaja obstoj posebne pogodbe o koalicijskem povezovanju med LDS in NSi, za katero javnost sicer ni vedela (v LDS takšno trditev zavračajo, priznavajo le ponudbo NSi o koalicijskem povezovanju, ki pa so jo zavrnili). Hkrati pa kot pomembna dejavnika uspeha navaja svojo nestrankarsko držo in dejstvo, da je od leta 1996 tudi poslanec v Državnem zboru. Sam zagovarja združljivost poslanske in županske funkcije. Pravi celo, da se je za poslansko kandidaturo odločil samo zato, ker je po duši »lokal-patriot« in ima tako možnost lobiranja na nivoju državne politike. Sam priznava, da je s pomočjo osebnih poznanstev in lobiranja na državni ravni izpeljal marsikateri za občino zelo pomemben projekt. Na vprašanje o tem, zakaj na županskih volitvah kandidira kot nestrankarski kandidat, na državnozborskih pa kot kandidat SLS, odgovarja, da je razlog čisto tehničen, povezan z možnostjo izvolitve, ki jo omogoča volilni sistem. Samega sebe sicer ne smatra kot člana SLS, vendar pa meni, da je to stranka, ki je še »najbližje politični sredini« (Trofenik, 2003).

7. PRIMERJALNA ANLIZA VOLITEV V SVETE KRAJEVNIH SKUPNOSTI

V skladu s Statutom so na »območju občine ustanovljene naslednje krajevne skupnosti kot ožji deli občine, na katere prenaša izvajanje določenih nalog krajevnega pomena« (2.člen Satuta) : **KS Ivanjkovci, KS Miklavž pri Ormožu, KS Kog, KS Ormož, KS Podgorci, KS Središče ob Dravi, KS Sveti Tomaž, KS Velika Nedelja**. Na ožje dele je občina razdeljena

»zaradi prostorskih, zgodovinskih, upravno gospodarskih in kulturnih potreb občanov« (60.člen Statuta). Krajevne skupnosti so pravne osebe javnega prava, ki sodelujejo pri opravljanju javnih zadev v občini oziroma samostojno opravljajo nekatere javne zadeve, kot so »upravljanje s premoženjem, ki ga imajo v lasti, gradnja in vzdrževanje športnih in kulturnih objektov, pospeševanje in organizacija športnih in kulturnih dejavnosti na svojem območju, izvajanje nekaterih gospodarskih javnih služb v skladu z občinskimi odloki, zlasti pokopališka in pogrebna dejavnost, urejanje pokopališč in vzdrževanje javnih poti,... (62.člen Statuta).

Organ krajevne skupnosti je svet, ki ga izvolijo krajani s stalnim prebivališčem na območju krajevne skupnosti. Svet krajevne skupnosti sprejema vse odločitve iz pristojnosti krajevne skupnosti, zlasti pa še:

- finančni račun in zaključni račun
- letni program dela in poročilo o izvedbi programa
- odločitve o porabi sredstev krajevne skupnosti
- sklepanje pogodb in drugih pravnih poslov v okviru finančnega načrta
- upravlja s premoženjem krajevne skupnosti,...

(66.člen Statuta)

Volitve v svete krajevnih skupnosti razpiše župan. Za zakonitost in pravilnost izvedbe volitev skrbi občinska volilna komisija. Število članov sveta določi občinski svet z odlokom, s katerim določi tudi volilne enote. Zakon določa, da se redne volitve v svete krajevnih skupnosti opravijo istočasno kot redne volitve v občinske svete. Kandidate za volitve svetov krajevnih skupnosti lahko določi skupina najmanj desetih volilcev s podpisovanjem ali pa jih določi politična stranka.

Prve volitve v svete krajevnih skupnosti občine Ormož so bile izjemoma izvedene ločeno od volitev občinskega sveta in župana, 21.4.1996. Mandat prvih članov svetov krajevnih skupnosti je tako trajal samo dve leti, do lokalnih volitev 1998, ko so bile izvedene druge volitve.

TABELA 7.1: Število kandidatov za člane svetov krajevnih skupnosti po volilnih letih

		1996		1998		2002	
Krajevne skupnosti	Število volilnih enot	Število kandidatov	Število članov Sveta KS	Število kandidatov	Število članov Sveta KS	Število kandidatov	Število članov Sveta KS
Ormož	13	44	15	49	14	42	15
Kog	1	5	5	21	7	15	7
Podgorci	5	27	11	36	11	23	11
Ivanjkovci	10	26	10	33	10	30	13
Velika Nedelja	6	29	13	35	12	33	13
Miklavž	8	17	11	27	11	29	11
Središče	6	20	11	30	11	30	11
Sv. Tomaž	15	25	16	27	16	34	16
SKUPAJ	69	193	92	258	92	236	97

Vir: Preračuni po podatkih Občinske volilne komisije

Iz tabele 7.1 je razvidno, na koliko volilnih enot so razdeljene posamezne krajevne skupnosti. Z izjemo KS Kog, ki je imela leta 1996 le 5 in kasneje 7 članov sveta KS, so vse krajevne skupnosti razdeljene na volilne enote. Skupno je na volitvah članov svetov krajevnih skupnosti občina Ormož razdeljena na 69 volilnih enot. Število članov svetov se je v različnih volilnih letih nekoliko spreminjalo, saj se to število določa sorazmerno s številom prebivalstva.

Podobno kot na volitvah občinskega sveta, kandidate na volitvah v svete krajevnih skupnosti večinoma določajo politične stranke. Leta 1996 se je 193 kandidatov potegovalo za 92 svetniških mest, kar pomeni približno 2 kandidata za vsako mesto. Leta 1998 je to število naraslo na približno 3 kandidate za vsako mesto. Leta 2002 se je število kandidatov sicer nekoliko zmanjšalo, vendar pa je bilo v primerjavi z letom 1996 večje. Ugotovimo torej lahko, da se zanimanje kandidatov za člane svetov krajevnih skupnosti povečuje. V vseh treh volilnih letih je bilo to zanimanje največje v KS Sveti Tomaž.

ZLSD je edina parlamentarna stranka, ki v občini nima organiziranih krajevnih odborov. Vse ostale stranke imajo organizirane tudi krajevne odbore, in sicer po posameznih krajevnih skupnostih.

TABELA 7.2: Število izvoljenih strankarskih in nestrankarskih kandidatov v svete krajevnih skupnosti občine Ormož po letih

	1996	1998	2002
SKD (NSi)	34	24	38*
LDS	18	22	18
SLS	5	20	20
DESUS	7	6	7
ZLSD	5	4	2
SDS	1	5	-*
Nestrankarski kandidati	22	11	12
SKUPAJ	92	92	97

*Leta 2002 je NSi na volitvah v svete krajevnih skupnosti nastopila v predvolilni koaliciji s SDS

Vir: Preračuni po podatkih Občinske volilne komisije

Vpogled v skupno sestavo svetov krajevnih skupnosti občine Ormož nam pokaže, da je bila v prvih dveh mandatih SKD in NSi v tretjem mandatu najmočnejša stranka. Leta 1996 je bilo izvoljenih tudi 22 nestrankarskih krajevnih svetnikov. V drugih dveh mandatih se je njihovo število že bistveno zmanjšalo. Tudi krajevno politično življenje vse bolj obvladujejo politične stranke. V letu 1996 preseneča nizek delež krajevnih svetnikov SLS, ki je bila v tem času druga najmočnejša stranka v občinskem svetu. Prevlada LDS na volitvah občinskega sveta 1998 in 2002 se na krajevni nivoju ni odrazila. Kljub temu pa je LDS druga najmočnejša stranka v svetih krajevnih skupnosti.

TABELA 7.3: Deleži volilnih glasov SKD (NSi), LDS in neodvisnih kandidatov po krajevnih skupnostih v posameznih volilnih letih (v %)

	1996			1998			2002		
	SKD	LDS	N.S*	SKD	LDS	N.S*	NSi+ SDS	LDS	N.S*
Ormož	46,7	26,7	6,7	14,3	35,7	0	40	13,3	6,7
Kog	80	0	0	28,5	28,5	28,5	14,3	0	0
Podgorci	27,8	45,4	9	9,1	36,7	0	36,7	45,4	0
Ivanjковci	0	0	90	10	20	40	38,5	0	15,4
Vel. Nedelja	23,1	0	61,5	25	0	33,3	38,4	23,1	15,4
Miklavž	45,4	45,4	0	36,7	45,5	0	18,2	45,4	9,1
Središče	11,1	36,4	0	9,1	27,8	0	27,3	0	54,4
Sv. Tomaž	62,5	0	18	75	6,3	6,3	75	18,7	0

*N.S – nestrankarski kandidati

**Razliko do 100% predstavljajo deleži ostalih političnih strank

Vir: Preračuni po podatkih Občinske volilne komisije

Podpora posameznim strankam se po krajevnih skupnostih zelo razlikuje. To je razvidno iz tabele 7.3, kjer je predstavljena volilna podpora SKD (NSi) in LDS ter podpora nestrankarskim kandidatom po krajevnih skupnostih. SKD je najmočnejša v svetu krajevne skupnosti Sveti Tomaž. V letih 1998 in 2002 je imela v 16- članskem svetu kar 12 svetnikov. Razlog za to je predvsem v tem, da ima SKD v Svetem Tomažu odlično organiziran krajevni odbor z večjim številom aktivnega članstva. Ostale stranke ji očitajo, da se pri iskanju podpore pogosto povezuje z lokalno katoliško cerkvijo. V ostalih krajevnih skupnostih podpora posameznim političnim strankam z leti precej niha. Zanimivo je, da je imela SKD leta 1996 večino tudi v svetu krajevne skupnosti Ormož, ki je edina urbana krajevna skupnost. Leta 1998 je ta večina pripadla SLS, leta 2002 pa je koalicija NSi in SDS dosegla kar 40% glasov.

Tudi krajevno politično življenje, ki se večinoma odvija v svetih krajevnih skupnosti, vse bolj obvladujejo politične stranke. To potrjuje število strankarskih kandidatov za člane občinskih svetov in tudi nizek delež izvoljenih nestrankarskih kandidatov, ki se je po letu 1996 že bistveno zmanjšal. Volilni uspeh posameznih političnih strank se tudi na krajevni ravni povezuje z dobro organiziranostjo in številom aktivnega članstva krajevnih strankarskih odborov. Prihaja celo do neke vrste kohabitacije med večinami v krajevnih in občinskem svetu ter županom, ki pripadajo različnim političnim opcijam. Posledično se pojavlja neke vrste politično tekmovanje, kar pogosto otežuje dialog in učinkovito sodelovanje med njimi. Tipičen primer tega je krajevna skupnost Sveti Tomaž. Vodstvo krajevne skupnosti, ki jo politično skoraj v celoti obvladuje NSi, je v stalnem nesoglasju z županom, očita mu funkcionalno in finančno centralizacijo ter vlaga velike napore v ustanavljanje nove občine.

8. NEPOSREDNA DEMOKRACIJA V OBČINI ORMOŽ

Z vidika demokratične politične vladavine bi bilo idealno, da bi prebivalci lokalne skupnosti odločitve o lokalnih zadevah sprejemali sami. V sodobnih lokalnih skupnostih je to seveda nemogoče in neposredno odločanje v lokalni samoupravi je bolj izjema kot pravilo. Zato lahko najdemo predvsem dva pomembna razloga;

- potrebe, ki se zadovoljujejo v sodobni lokalni skupnosti so preveč raznovrstne in zapletene, da bi o njih lahko odločali vsi občani

- razvoj lokalne samouprave je v sodobnejših razmerah večinoma privedel do večjih lokalnih skupnosti, v katerih neposredni načini odločanja v praksi niso več možni ali pa so lahko samo izjemni (glej Grad, 1998:20)

Pojem neposredne demokracije označuje različne načine in oblike neposrednega sodelovanja občanov pri izvajanju lokalne oblasti. To pomeni, da se temeljne in pomembne odločitve ne sprejemajo samo preko organov lokalnih skupnosti, temveč da jih neposredno predlagajo in sprejemajo tudi občani sami. Takšna pravica prebivalcev do neposrednega sodelovanja pri odločanju »je neločljiv del ustavne pravice do lokalne samouprave« (Kaučič, 2001:60). Praksa v državah z razvito lokalno samoupravo potrjuje, da se neposredne oblike demokracije lažje in učinkoviteje uveljavljajo v lokalnih skupnostih kot na ravni države. Posebno mesto med oblikami neposredne demokracije na lokalni ravni zavzema lokalni referendum. »Na splošno lahko trdimo, da so možnosti za lokalni referendum tem bolj ugodne, čim bolj je država decentralizirana. Zato se ne kaže čuditi, da sta obljubljeni državi za lokalne referendume ZDA in Švica, torej obe najstarejši zvezni državi na svetu« (Hamon, 1995:25).

Oblike neposredne demokracije na lokalni ravni v Sloveniji določa ZLS. V 44. členu kot oblike neposrednega sodelovanja občanov pri odločanju opredeljuje zbor občanov, referendum in ljudsko iniciativo. »Po številu in raznovrstnosti teh oblik se Slovenija uvršča med države z razvito neposredno demokracijo, česar pa ni mogoče trditi za njihovo uresničevanje v praksi« (Kaučič 2001:61).

Neposredno sodelovanje občanov pri odločanju v občini Ormož natančneje opredeljuje Statut občine Ormož, v členih od 76 do 93. V grobem določa tri oblike neposrednega sodelovanja občanov, ki izhajajo iz ZLS; zbor občanov, referendum in ljudsko iniciativo (76.člen). Statut posebej opredeljuje referendum o splošnem aktu občine, svetovalni referendum ter referendume o drugih vprašanjih, kot je referendum o samoprispevku.

8.1. ZBOR OBČANOV

Zbor občanov se lahko skliče za območje celotne občine, posamezne krajevne skupnosti ali dela krajevne skupnosti. Župan lahko skliče zbor občanov na lastno pobudo, mora pa ga sklicati, če tako zahteva občinski svet, svet krajevne skupnosti ali najmanj 5% volilcev v

občini oziroma krajevni skupnosti. Po ZLS (45.člen) občani na zboru obravnavajo posamezne zadeve, oblikujejo stališča, dajejo predloge, pobude, mnenja ali odločajo. Način sklica zbora občanov, način odločanja in posledično vezanost občinskih organov na te odločitve predpisujejo statuti občin. Za občino Ormož tako velja, da zbor občanov veljavno sklepa, če se ga udeleži najmanj 5% volilcev v občini oziroma krajevni skupnosti. Gre za spontano in precej neformalizirano odločanje, ki je tudi organizacijsko in tehnično manj zahtevno. Seveda pa je takšen način odločanja bolj primeren za manjše lokalne skupnosti.

Ker je občina Ormož večja lokalna skupnost, je v praksi težko izvesti zbor občanov za območje celotne občine. Da bi takšen zbor občanov lahko veljavno sklepal, bi se ga moralo udeležiti okrog 900 občanov. Zbori občanov se zato sklicujejo samo za območja posameznih krajevnih skupnosti. Statut določa, da se mora zbor občanov za območja krajevnih skupnosti sklicati najmanj enkrat letno. To so nekakšni »redni« zbori občanov, ki se nanašajo na splošno problematiko krajevnih skupnosti. Poleg teh je bil v občini zbor občanov sklican samo še za tri konkretne vsebinske zadeve. Tako je bil januarja leta 2000 sklican za območja Krajevnih skupnosti Sveti Tomaž, Ormož in Podgorci z namenom predstavitve in opredelitve do programa uvajanja krajevnega samopriskevka. Decembra leta 2001 je bil sklican za območji krajevnih skupnosti Sveti Tomaž in Središče ob Dravi, z namenom opredelitve do predloga za ustanovitev občine na teh dveh območjih, ki ga je predložil poslanec Državnega zbora Alojz Sok. Maja 2002 je bil zbor občanov sklican z namenom obravnave peticije občanov v zvezi s poškodovanjem cestišča ob izgradnji gimnazijske zgradbe. Vsako leto pa župan skliče tudi zbere občanov po krajevnih skupnostih, na katerih predstavi zaključni račun proračuna. Samo neposredno pred volitvami 2002 takšni zbori občanov niso bili sklicani. Trofenik kot razlog za to navaja, da se je s tem izognil obtožb političnih strank, da bi institut zbora občanov lahko izkoristil kot »priložnost za svojo predvolilno propagando« (Trofenik, 2003).

8.2. REFERENDUM O SPLOŠNEM AKTU OBČINE

Občani lahko odločajo na referendumu o vprašanjih, ki so vsebina splošnih aktov, ki jih sprejema občinski svet, razen o proračunu in zaključnem računu ter o splošnih aktih, s katerimi se predpisujejo občinski davki in druge dajatve. Takšen referendum lahko razpiše občinski svet na predlog župana ali člana občinskega sveta, mora pa ga razpisati na zahtevo 5% volilcev v občini. Opravi se kot naknadni referendum, na katerem občani potrdijo ali

zavrnejo akt občine ali njegove posamezne določbe. Odločitev na referendumu je sprejeta, če zanjo glasuje večina volilcev, ki so glasovali. Postopek za izvedbo referenduma vodijo občinski volilni organi. Odločitev na referendumu je za občinski svet zavezujoča (82.-89.člen Statuta).

Kljub temu, da je ta vrsta referenduma v Statutu občine Ormož zelo natančno opredeljena, od ustanovitve občine do danes te vrste referenduma še ni bilo, ker tudi ni bilo pobude.

Posebna oblika referenduma o splošnem aktu občine je referendum o samoprисpevku. Samoprисpevek je strogo namenska javna dajatev občanov, ki se lahko uvede samo z neposredno odločitvijo na referendumu. "Ta referendum je obligatoren, ker se mora razpisati za uvedbo vsakega samoprисpevka, in predhoden, ker se izvede, preden pristojni organ sprejme odločitev zanj" (Kaučič, 2001: 68). Ta vrsta referenduma se je tako večkrat uporabila tudi v občini Ormož, vendar so se občani večinoma odločali proti uvajanju samoprисpevka.

8.3. SVETOVALNI REFERENDUM

Občinski svet lahko pred odločanjem o posameznih vprašanjih iz svoje pristojnosti razpiše svetovalni referendum. Razpiše se za vso občino ali samo za del občine. Izvede se v skladu z določbami Statuta, ki urejajo referendum o splošnem aktu občine. Odločitev volilcev na svetovalnem referendumu ne zavezuje občinskih organov (90.člen Statuta). Bistvo tega referenduma je v tem, da se ugotovi volja občanov o kateremkoli vprašanju iz pristojnosti občinskega sveta. Svetovalni referendum je lahko le predhoden (razpiše se pred sprejemom odločitve) in fakultativen (o njegovem razpisu samostojno odloča občinski svet). »Lahko je učinkovito sredstvo za ugotavljanje mnenja občanov, poleg tega pa občinski organi tako krepijo svojo legitimnost« (Kaučič, 2001:70).

Tudi te vrste referenduma v občini Ormož še ni bilo. Treba pa je dodati, da gre za dokaj novo obliko neposrednega sodelovanja občanov.

8.4. LJUDSKA INICIATIVA

Pomembna oblika neposrednega sodelovanja občanov pri odločanju je ljudska iniciativa. Gre za pravico določenega števila ali odstotka volilcev, da pisno predlagajo predstavniškemu telesu in drugim organom lokalne skupnosti pravno ureditev nekega vprašanja oziroma sprejetje odločitve, ki jim ustreza. Konkretno to pomeni, da lahko najmanj 5% volilcev v občini zahteva izdajo ali razveljavitev splošnega akta ali druge odločitve iz pristojnosti občinskih organov. Značilnost ljudske iniciative je v tem, da jo je naslovljenec dolžan obravnavati in se do nje opredeliti, ni pa je dolžan sprejeti. Končna odločitev o vprašanju ostaja tako v rokah občinskih organov in mogoče gre ravno v tem iskati razlog, da v občini Ormož ljudska iniciativa še ni bila sprožena.

8.5. ZNAČILNOSTI NEPOSREDNE DEMOKRACIJE V OBČINI ORMOŽ

Občina Ormož je večja lokalna skupnost, kar vsekakor prispeva k temu, da se oblike neposrednega sodelovanja občanov pri odločanju zelo redko uporabljajo. V praksi se uporabljata samo zbor občanov in referendum o uvedbi samoprispevka, ki ga zakonodaja predpisuje kot obveznega. Zanimivo je, da v praksi razen referendumu o samoprispevku še ni bila razpisana nobena druga vrsta referendumu, ki jih pozna Statut. Izvedba referendumu je organizacijsko in tehnično precej zahtevna in ima tudi svoje finančne posledice, saj se morajo sredstva za neposredno sodelovanje občanov pri odločanju v občini na zborih občanov in referendumih zagotoviti v občinskem proračunu. Prav tako volilci v občini še niso zahtevali izdaje ali razveljavitve občinskega akta s pomočjo ljudske iniciative. To potrjuje trditve mnogih avtorjev, da v Sloveniji v praksi ne prihaja do uresničevanja oblik neposredne demokracije na lokalni ravni, kljub dobrim zakonskim rešitvam tega področja. Razlogi so predvsem v tem, da zanimanje občanov za sodelovanje pri odločanju upada. V občini Ormož to ne more biti razlog, saj tega zanimanja niti nikoli ni bilo. Bolj verjeten razlog je skromno poznavanje normativne ureditve in različnih možnosti, ki jih imajo na voljo občani ter pomanjkanje demokratične tradicije in izkušenj na tem področju. Eden izmed razlogov je lahko tudi dokaj visoka stopnja zaupanja v izvoljene občinske predstavnike. Za občino tudi ni značilna kakšna intenzivna interesno-skupinska dejavnost, ki bi bila usmerjena v lokalno politiko in bi bila zato pripravljena uporabljati mehanizme neposredne demokracije. Politično

življenje v občini je tako preveč pogosto zreducirano zgolj na strankarsko areno in na dogajanje znotraj občinskih organov. Z lokalnimi volitvami se zanimanje za dogajanje v lokalni politiki pogosto konča.

V naslednji tabeli je strnjenih nekaj vzrokov za to, da se oblike neposredne demokracije tako redko uporabljajo, kot so jih navedli predstavniki lokalnega političnega življenja.

TABELA 8.1.: Zakaj se oblike neposredne demokracije v Občini Ormož tako redko uporabljajo?

Lokalni politik	Vzrok
Sok (NSi)	"Zaradi nezainteresiranosti občanov je zelo težko zbrati zahtevane večine"
Kosi (LDS)	"V občini je malo intelektualcev, mladi odhajajo in ravni ti dve skupini sta ponavadi nosilec iniciative občanov"
Hanželič (SLS)	"Občani se zaradi agresivnosti političnih strank ne zanimajo za lokalno politiko"
Trofenik (župan)	"Nekonsolidirana demokracija, pomanjkanje politične kulture"

Vir: Razgovori z navedenimi predstavniki lokalnega političnega življenja

9. ZAKLJUČEK

V občini Ormož je lokalna demokracija v glavnem zreducirana le na lokalne volitve, ki pomenijo oblikovanje lokalne oblasti. Sodelovanje pri izvajanju lokalne oblasti velike večine občanov ne zanima. Izjema so le lokalne politične elite, ki so vse preveč samozadostne in konfliktno, da bi skušale povečati participacijo vseh občanov v smislu skupne identifikacije lokalnih problemov, iskanja sprejemljivih rešitev zanje in izkoriščanja lokalnih znanj. Sam pojem lokalne demokracije namreč ob sebi zahteva tudi aktivno sodelovanje občanov, vendar pa v občini ugotavljam veliko nezanimanje ljudi za lokalno politično dogajanje in posledično pomanjkanje civilne iniciative za reševanje posameznih problemov.

Lokalno politično življenje v občini Ormož obvladujejo politične stranke, kar izhaja že iz same narave proporcionalnega volilnega sistema na volitvah v občinski svet. Za občinsko strankarsko areno pa je žal značilna izrazita dvopolnost in nesposobnost sklepanja političnih kompromisov, kar vsekakor otežuje konstruktivni dialog. Dodatna težava pa se pojavlja v tem, da se strankarski boji prenašajo v svete krajevnih skupnosti, ki naj bi ljudi zblíževali s ciljem skupnih koristi za prebivalce, dejansko pa jih z različnimi spori oddaljujejo od njih.

S pomočjo primerjalne analize volitev občinskih svetov v občini Ormož in Sloveniji po različnih volilnih letih lahko potrdim prvo delovno hipotezo. Tako kot na volitvah občinskih svetov v ostalih slovenskih občinah, je tudi v občini Ormož na zadnjih lokalnih volitvah (2002) prišlo do precejšnjega pomika »v levo«. K temu je največ prispeval povečan volilni uspeh svetniških kandidatov LDS. Kot glavni vzrok za takšen trend povečevanja volilne podpore LDS lokalni politiki navajajo predvsem neenotnost desnice, ki je precej podobna neenotnosti na ravni državne politike.

Drugi del prve delovne hipoteze je potrjen samo deloma, saj rezultati volitev občinskega sveta v občini Ormož niso povsem primerljivi z rezultati volitev občinskih svetov ostalih slovenskih občin. Zmagovalka posameznih lokalnih volitev občinskega sveta v občini Ormož je bila tudi najmočnejša stranka na volitvah občinskih svetov na ravni celotne države. Deleži glasov za ostale politične stranke pa se precej razlikujejo od državnega povprečja. Najbolj nadpovprečne deleže je dosegala SKD oziroma leta 2002 NSi, najbolj podpovprečne deleže pa v občini dosegata SDS in ZLSD. Rezultati posameznih političnih strank so povezani tudi z demografsko strukturo prebivalstva v občini. Identificirala sem nekaj pomembnih dejavnikov uspeha posameznih političnih strank. Najpomembnejši je ugled stranke na nivoju državne politike, ostali pomembni dejavniki pa so dobra organiziranost lokalnega odbora in čim večje

število aktivnega članstva posameznega odbora, podpora lokalnih »pomembnežev« z velikim ugledom in dobra pokritost terena s krajevnimi odbori.

Pri županskih volitvah sem izhajala iz hipoteze, da je tukaj strankarska pripadnost manj pomembna. Vendar pa Vili Trofenik (župan v vseh dosedanji mandatih) pravi, da je to res samo z vidika volilnega sistema, ki omogoča tudi izvolitev nestranskarkega kandidata. Kljub temu je po njegovem mnenju za izvolitev nestranskarkega kandidata izrazito pomembna podpora posameznih političnih strank, ki ne postavijo svojega kandidata. Strinja pa se, da je k njegovemu volilnemu uspehu močno pripomoglo tudi dejstvo, da si že dva mandata pridobiva ugled z mandatom poslanca v državnem zboru, velik pomen pa pripisuje tudi izkušnosti z delovanjem v lokalni politiki.

S pomočjo primerjalne analize zavračam hipotezo, da je strankarska pripadnost svetnikov krajevnih skupnosti sorazmerna s strankarsko pripadnostjo članov občinskih svetov. V prvih dveh mandatih je bila SKD in v tretjem NSi najmočnejša stranka v skupni sestavi svetov krajevnih skupnosti občine Ormož. Prevlada LDS v občinskem svetu 1998 in 2002 se na krajevnem nivoju ni odrazila.

S pomočjo intervjujev sem potrdila prvi del hipoteze o tem, da se oblike neposredne demokracije v občini Ormož zelo redko uporabljajo. V hipotezi sem postavilo tezo, da je to povezano predvsem z velikostjo občine (Občina Ormož je namreč ena izmed večjih slovenskih občin). Vendar pa je velikost ovira le v določenih primerih. Glavni problem je v pomanjkanju iniciative s strani lokalnih politikov kakor tudi s strani civilne družbe v občini. Vsekakor pa se je potrebno vprašati zakaj takšne iniciative ni. Najverjetnejši razlog za to je skromno poznavanje normativne ureditve in različnih možnosti, ki so občanom na voljo, ter pomanjkanje demokratične tradicije in izkušenj na tem področju.

10. LITERATURA IN VIRI

SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE

- (1985) Evropska listina lokalne samouprave. Št.22, Svet Evrope, Strasbourg
- (1994) Enciklopedija Slovenije. Mladinska knjiga, Ljubljana, gesli "občina in "Ormož"
- GRAD, Franci (1996): Volitve in volilni sistem. Inštitut za javno upravo pri PF v Ljubljani
- GRAD, Franci (1998): Lokalna demokracija – organizacija in volitve. Časopisni zavod Uradni list RS, Ljubljana
- GRAFENAUER, Božo (2000): Lokalna samouprava na Slovenskem. Pravna fakulteta, Maribor
- HAMON, Francis (1995): Referendum – primerjalna študija. DZS, Ljubljana
- PEČAR, FARIČ (2000): Regionalni vidiki razvoja Slovenije s poudarkom na finančnih rezultatih poslovanja gospodarskih družb v letu 1999. Št.8, letnik IX, Urad za makroekonomske analize in razvoj, Ljubljana
- PEČAR, Janja (2002): Regionalni vidiki razvoja Slovenije (in poslovanje gospodarskih družb v letu 2001). Št. 7, letnik XI, Urad za makroekonomske analize in razvoj, Ljubljana
- (2001) Statistični letopis 2001. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana
- (2002) Statistični letopis 2002. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana
- (2003) Statistične informacije – rapid reports, popis 2002.Št. 93/3, Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana
- ŠMIDOVNIK, Janez (1995): Lokalna samouprava. Cankarjeva založba, Ljubljana
- VIRANT (1998): Pravna ureditev javne uprave. Visoka upravna šola, Ljubljana
- VLAJ, Stane (1998): Lokalna samouprava – občine in pokrajine. FDV, Ljubljana
- VLAJ, Stane (2001): Lokalna samouprava s poudarkom na načelu subsidiarnosti. Visoka upravna šola, Ljubljana

ČLANKI V REVIJAH IN ZBORNIKIH

- HAČEK, Miro (1999): "Lokalne volitve v Sloveniji – primerjava 1994 – 98". Teorija in praksa, št.2, str. 218 - 229

- KAUČIČ, Igor (2001): "Neposredno sodelovanje občanov pri odločanju" V: Vlaj, Stane (ur.): Vodnik po slovenski lokalni samoupravi. Visoka upravna šola, Ljubljana, str. 60 - 72
- LOUGHLIN, Martin (1996): "The Constitutional Status of Local Government". V: Pratchet, Wilson (ur.): Local Democracy and Local Power. Macmillan Press, LTD, London, str. 39 - 58
- PHILLIPS, Anne (1996): "Why Does Local Democracy Matter?" V: Pratchet, Wilson (ur.): Local Democracy and Local Power. Macmillan Press, LTD, London, str. 20 - 37
- PUC, KRIŠNAR (2002): "Nedeljska izbira." Mag, št. 48, november 2002, str. 20 - 22
- RIBIČIČ, Ciril (1996): "Lokalna samouprava". V: Grad, Kaučič, Ribičič, Kristan (1999): Državana ureditev Slovenije. Uradni list RS, Ljubljana, str. 379 - 415
- STOKER, Gerry (1996): "Redefining Local Democracy". V: Pratchet, Wilson (ur.): Local Democracy and Local Power. Macmillan Press, LTD, London, str. 188 - 206

PRAVNI VIRI

- (2002) Navodilo za delo volilnih odborov pri izvedbi volitev predsednika republike in pri lokalnih volitvah. Republiška volilna komisija, Ljubljana
- (1994) Odlok o določitvi referendumskih območij za ustanovitev občin. Uradni list RS, št.5/94
- (1994) Poročilo o izidih referendumu za ustanovitev občin dne 29.5.1994. Uradni list RS, št. 33/94
- (1997) Predhodna opredelitev vlade RS o predlogih za izvedbo postopka za ustanovitev občin in določitev njihovih območij, Poročevalec Državnega zbora RS, št. 45/97
- (2002) Predpisi o volitvah 2002. Republiška volilna komisija in Časopisni zavod Uradni list, Ljubljana
- (2000) Uredba o vrednosti meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi in določitvi občin, ki izpolnjujejo te pogoje. Uradni list RS, št. 59/00
- (1994) Ustava Republike Slovenije. Časopisni zavod Uradni list, Ljubljana
- (1993) Zakon o lokalni samoupravi. Uradni list RS, št. 72/93, 14/95, 24/98
- (1993) Zakon o lokalnih volitvah. Uradni list RS, št. 72/93, 7/94, 33/94, 61/95, 70/95, 51/02

- (1994) Zakon o postopku za ustanovitev občin ter za določitev njihovih območij. Uradni list RS, št. 60/94, 69/94, 56/98
- (1994) Zakon o referendumu za ustanovitev občin, Uradni list RS, št.5/94
- (1999) Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja. Uradni list RS, št. 60/99
- (1994) Zakon o ustanovitvi občin in določitvi njihovih območij. Uradni list RS, št. 60/94

OBČINSKI PRAVNI VIRI

- (1994) Odlok o določitvi volilnih enot v občini Ormož. Uradni vestnik občin Ormož in Ptuj, št. 19/94
- (1995) Odlok o sestavi in številu svetov krajevnih skupnosti v Občini Ormož, Uradni vestnik občin Ormož in Ptuj, št. 21/95
- (1994) Poročili o izidu volitev župana in svetnikov občinskega sveta. Uradni vestnik občin Ormož in Ptuj, št. 24/94
- (1996) Poročila o izidu volitev članov krajevnih svetov v občini Ormož. Uradni vestnik občin Ormož in Ptuj, št. 14/96
- (1998) Poročila o izidih lokalnih volitev v občini Ormož. Uradni vestnik občine Ormož, št. 12/98
- (2002) Poročila o izidih lokalnih volitev v občini Ormož. Uradni vestnik občine Ormož, št. 13/02
- (2002) Poročilo o izidu drugega kroga glasovanja na volitvah župana občine Ormož. Uradni vestnik občine Ormož, št. 14/02
- (1999) Poslovnik občinskega sveta občine Ormož. Uradni vestnik občine Ormož, št. 13/99
- (1996) Sklepi o določitvi volilnih enot po krajevnih skupnostih. Uradni vestnik občin Ormož in Ptuj, št. 6/96
- (1985) Statut občine Ormož, Uradni vestnik občin Ormož in Ptuj, št. 127/85
- (1999) Statut občine Ormož. Uradni vestnik občine Ormož, št. 11/99
- (2001) Spremembe in dopolnitve Poslovnika občinskega sveta občine Ormož, Uradni vestnik občine Ormož, št. 3/01
- (2001) Spremembe in dopolnitve Statuta občine Ormož, Uradni vestnik občine Ormož, št. 7/01

DRUGI VIRI

- www.volitve.si/obcine/ormoz/98.htm (12.4.2003 – rezultati lokalnih volitev 1994 in 1998)
- www.dz-rs.si (17.5.2003 – podatki o poslancih)
- www.uem-rs.si (17.5.2003 – podatki o zastopanosti žensk v občinskih svetih po Sloveniji)
- www.rvk.si (10.5. 2003 – podatki o volilni udeležbi na državnozbornskih in lokalnih volitvah)

- **Pogovori z naslednjimi predstavniki lokalnega političnega življenja:**
 1. ZEMPLAK, Mateja – predsednica občinske volilne komisije (25.4.2002)
 2. SOK, Alojz – kandidat za župana 1998 in 2002, predsednik lokalnega odbora NSi, od leta 1996 tudi poslanec v Državnem zboru (26.5.2003)
 3. ŠUMENJAK, Branko – predsednik lokalnega odbora SDS (26.5.2003)
 4. HANŽELIČ, Miroslav – predsednik lokalnega odbora SLS in kandidat za župana na volitvah 1994 in 1998 (30.5.2003)
 5. KOSI, Stanislav – vodja svetniške skupine LDS in kandidat za župana na volitvah 2002 (28.5.2003)
 6. IVANČIČ, Tomislav – predsednik lokalnega odbora ZLSD (1.6.2003)
 7. IVANUŠA, Alojz – predsednik lokalnega odbora Desusa od leta 1994 do 2002 (26.5.2003)
 8. TROFENIK, Vili - tri-kratni župan občine Ormož in od leta 1996 tudi poslanec v Državnem zboru (3.6.2003)
- (2002) Interni podatki Občinske volilne komisije (izračuni volilnega količnika po volilnih enotah, razdelitev mandatov po volilnih enotah), Ormož, 2002
- (2001) Letak “Vizija in razvojni motivi ustanavljanja novih občin Sveti Tomaž in Središče ob Dravi”, Sveta KS Sveti Tomaž in Središče ob Dravi, april, 2002
- (2001) Zapisnik s sestanka predsednikov svetov krajevnih skupnosti v občini Ormož, 28.11.2001
- (2001) Zapisnik zbora občanov za območje KS Sveti Tomaž, 19.12.2001

11. PRILOGA

REZULTATI VOLITEV OBČINSKEGA SVETA OBČINE ORMOŽ PO LETIH

4. 12. 1994

Ime liste	Št.glasov	% glasov	Št.izvoljenih
SKD+ZELENI SLOVENIJE	2248	25,8	8
SLS	1776	20,4	6
LDS	1299	14,9	4
DESUS	982	11,3	3
ZLSD	675	7,8	2
SDSS	562	6,5	1
Nestrankarska lista volilcev	371	4,3	1
Lista strankarsko neodvisnih	348	4	1
Skupina občanov iz župnije Svetinje	187	2,1	0
"Za poštenost in enakopravnost"	184	2,1	0
Lista za napredek volilne enote 1	73	0,8	0
	8705	100	26

22. 11. 1998

Ime liste	Št.glasov	% glasov	Št.izvoljenih
LDS	1798	24	7
SLS	1633	21,8	6
SKD	1331	17,7	5
DESUS	953	12,7	4
SDS	649	8,6	2
Zeleni Slovenije	283	3,8	1
ZLSD	277	3,7	1
Nestrankarska lista - neodvisni	231	3,1	0
Ormož - ormožanom	167	2,2	0
Alenka Žličar in skupina volilcev	98	1,3	0
Kulturna lista	85	1,1	0
	7505	100	26

10. 11. 2002

Ime liste	Št.glasov	% glasov	Št.izvoljenih
LDS	2926	30,2	9
N.Si	1635	16,9	5
SLS	1095	11,3	3
DESUS	1066	11	3
SDS	875	9	2
Nestrankarska enotna lista	650	6,7	2
Zeleni Slovenije	511	5,3	1
ZLSD	399	4,1	1
Nestrankarska kandidatka	248	2,6	0
Stranka Slovenskega naroda	150	1,5	0
Naprej Slovenija	132	1,4	0
	9687	100	26

Vir: Poročila o izidih volitev občinskega sveta občine Ormož 1994, 1998, 2002, Občinska volilna komisija

